

Ιούνιος '36

ΓΑΛΛΙΑ

Η νίκη του Λαϊκού Μετώπου στις γαλλικές εκλογές του 1936, στα μέσα μιας δεκαετίας που σημαδεύτηκε από την άνοδο του φασισμού, ήταν το σύνθημα για μια φανταστική εργατική έκρηξη. Τον Ιούνιο του '36, εκατομμύρια εργάτες κι εργάτριες απεργούσαν και έκαναν καταλήψεις στα εργοστάσια, τα ορυχεία, τα γραφεία, τα μαγαζιά. Η Γαλλία φλεγόταν κι ο Τρότσκι έγραφε: "Η γαλλική επανάσταση έχει αρχίσει"! Όμως, το κίνημα των καταλήψεων δεν έφτασε στην τελική νίκη. Η ίδια η κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου και οι ηγεσίες του Σοσιαλιστικού και του Κομμουνιστικού Κόμματος έβαλαν φρένο στην πορεία της επανάστασης. Αυτό το διβλίο επιχειρεί, όχι μόνο να περιγράψει μια από τις πιο ηρωικές σελίδες του παγκόσμιου εργατικού κινήματος, αλλά και να θγάλει τα συμπεράσματα που είναι σήμερα - σε μια εποχή που μοιάζει πολύ με τη δεκαετία του '30 - περισσότερο χρήσιμα παρά ποτέ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ιούνιος '36

ΓΑΛΛΙΑ

Οι καταλήψεις των εργοστασίων

ΙΟΥΝΗΣ '36

ΓΑΛΛΙΑ

Οι καταλήψεις των εργοστασίων

Αυτό το βιβλίο στηρίχθηκε στο κεφάλαιο για τον Γαλλικό
Ιούνη, που βρίσκεται στον τέταρτο τόμο
της βιογραφίας του Τρότσκι από τον Τόνι Κλιφ
(Tony Cliff, Trotsky 1927-1940, Bookmarks 1993).
Ο Τόνι Κλιφ είναι ηγετικό μέλος του Σοσιαλιστικού Εργατικού
Κόμματος (SWP) στη Βρετανία.

Μετάφραση: Αποστόλης Λυκούργος

Επιμέλεια: Κώστας Πίπτας

Καλλιτεχνική Επιμέλεια: Τασία Κύρκου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΘΗΝΑ, ΜΑΗΣ 1996

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΘΗΝΑ: Τ.Θ. 8161, 10010 Αθήνα
ΛΕΥΚΩΣΙΑ: Τ.Κ. 7280 Λευκωσία

Εκτύπωση: Γκαντήραγας Δημήτρης, Γερανίου 7, τηλ. 52.44.309

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: "ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ"

Αναξαγόρα 14Α, Ομόνοια, 105 52 ΑΘΗΝΑ τηλ. 52.47.584

Οι εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία συνεργάζονται με τις εκδόσεις Bookmarks (Λονδίνο, Σικάγο, Μελβούρνη) και συνδέονται με μια διεθνιστική τάση σοσιαλιστικών οργανώσεων στην οποία ανήκουν:

- **Αυστραλία:** International Socialist Organization, GPO Box 1473N, Melbourne 3001
- **Βελγιο:** Socialisme International, 9 Rue Bois Gotha, 4000 Liège
- **Βρετανία:** Socialist Workers Party, PO Box 82, London E3
- **Γαλλία:** Socialisme International, BP 189, 75926 Paris, Cedex 19
- **Δανία:** Internationale Sosialister, Postboks 642, 2200 København N
- **Γερμανία:** Sozialistische Arbeiter Gruppe, Wolfgangstrasse 81, D-6000, Frankfurt 1
- **Ελλάδα:** Οργάνωση Σοσιαλιστική Επανάσταση, Αναξαγόρα 14 Α, Ομόνοια, Αθήνα
- **Ζιμπάμπουε:** International Socialists, PO Box 6758, Harare
- **ΗΠΑ:** International Socialist Organization, PO Box 160 85, Chicago, Illinois 60616
- **Ιρλανδία:** Socialist Workers Party, PO Box 1648, Dublin 8
- **Καναδάς:** International Socialists, PO Box 39, Station E, Toronto, Ontario M6H 4E3
- **Κυπριακή Δημοκρατία:** Ομάδα Εργατική Δημοκρατία, Τ.Κ. 7280, Λευκωσία
- **Νέα Ζηλανδία:** International Socialist Organisation, PO Box 6157, Dunedin
- **Νορβηγία:** Internasjonale Sosialister, Postboks 5370, Majorstua, 0304 Oslo 3
- **Νότια Αφρική:** International Socialists of South Africa
- **Ολλανδία:** International Socialists, PO Box 9720, 3506 GR Utrecht
- **Πολωνία:** Solidarnosc Socjalistyczna, PO Box 12, 01-900 Warszawa 118

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1.	Πρόλογος	5
2.	Φλεβάρης 1934: Το "ξύπνημα"	7
3.	"Πού βαδίζει η Γαλλία;"	12
4.	Το Λαϊκό Μέτωπο	14
5.	Η έκρηξη των καταλήψεων	17
6.	Οι συμφωνίες της Ματινιόν	21
7.	7 - 12 Ιούνη: Το δεύτερο κύμα	22
8.	Το Κομμουνιστικό Κόμμα	25
9.	Προοίμιο επανάστασης	29
10.	Ο Τρότσκι απέναντι στα γεγονότα του Ιούνη '36	33
11.	Το απεργιακό κύμα υποχωρεί	36
12.	Ο απολογισμός του Λαϊκού Μετώπου	42
13.	Επαναστατική ηγεσία	42
14.	Σημειώσεις	46

Παρίσι 1936

Πρόλογος

Η εργατική έκρηξη που συγκλόνισε τη Γαλλία το καλοκαίρι του 1936 είναι μια από τις πιο πολύτιμες σελίδες στην ιστορία του εργατικού κινήματος. Μέχρι τον Μάη του '68 ήταν η πιο μεγάλη Γενική Απεργία της ιστορίας, με τα εργοστάσια καταλημένα από εκατομμύρια απεργούς.

Όπως πάντα συμβαίνει με τις μεγάλες εργατικές ανατάσεις, το κίνημα του 1936 άφησε πίσω του ολόκληρη κληρονομιά, σε όλους τους τομείς, από το συνδικαλισμό ως τον πολιτισμό. Ο θεσμός της καλοκαιρινής άδειας με αποδοχές κατακτήθηκε για πρώτη φορά τότε. Και το γαλλικό σινεμά πέρασε μια άνθηση που έμεινε στην ιστορία του κινηματογράφου με το όνομα "το σινεμά του Λαϊκού Μετώπου".

Η πιο πολύτιμη κληρονομιά, ωστόσο, ήταν τα πολιτικά διδάγματα. Εκείνο το μεγαλειώδες κίνημα ατύχησε στα χέρια ρεφορμιστικών ηγεσιών που το οδήγησαν αρχικά στο συμβιβασμό και στη συνέχεια στην ήττα. Οι εμπειρίες του '36 είναι η καλύτερη απόδειξη γιατί η εργατική τάξη δεν μπορεί να επιτελείται τις υποσχέσεις της σταδιακής κοινοβουλευτικής αλλαγής.

Σήμερα η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ κάθε φορά που δέχεται αριστερή κριτική για την πολιτική της σε ζητήματα όπως οι ιδιωτικοποιήσεις, οι περικοπές ή οι χαμηλοί μισθοί, απαντά ότι "δεν μπορεί να κάνει αλλιώς γιατί αυτή η πολιτική είναι η μόνη ρεαλιστική".

Αυτή την απάντηση δεν την δίνουν μόνο οι υπουργοί του Σημίτη. Τα ρεφορμιστικά κόμματα σε όλο τον κόσμο, για να δικαιολογήσουν την πολιτική τους, ισχυρίζονται ότι και να ήθελαν να πάρουν πιο ριζοσπαστικά μέτρα, δυστυχώς δεν υπάρχει η δύναμη για να τους στηρίξει απέναντι στις ισχυρές πιέσεις του παγκόσμιου συστήματος. Τα ίδια "ρεαλιστικά" επιχειρήματα επαναλαμβάνουν και οι γραφειοκρατικές ηγεσίες στα συνδικάτα, όταν λένε ότι "δεν τραβάει ο κόσμος".

Ο Γαλλικός Ιούνιος του '36, δείχνει πόσο ψεύτικες είναι αυτές οι δικαιολογίες. Στην πραγματικότητα οι εργάτες βρέθηκαν μίλια πιο μπροστά από τους ηγέτες τους.

Στις 3 Μάη του 1936 εκατοντάδες χιλιάδες εργάτες πανηγύριζαν σε όλες τις πόλεις της Γαλλίας τη σαρωτική νίκη του Λαϊκού Μετώπου στις εκλογές. Το Λαϊκό Μέτωπο ήταν μια εκλογική συμμαχία ανάμεσα στο Κομμουνιστικό, το Σοσιαλιστικό και το Ριζοσπαστικό Κόμμα. Η νίκη του αντανάκλασε την επιθυμία της εργατικής τάξης για αλλαγή. Όμως, τα κόμματα του Λαϊκού Με-

τώπου, εγκλωβισμένα μέσα σε μια λογική κοινοβουλευτικών συμμαχιών, δεν είχαν σκοπό να συγκρουστούν με την άρχουσα τάξη.

Οι εργάτες δεν περίμεναν. Λίγες μέρες μετά τη νίκη του Λαϊκού Μετώπου, ξέσπασαν απεργίες και καταλήψεις σε κάθε χώρο δουλειάς. Οι κόκκινες σημαίες κυμάτιζαν στις πύλες των καταλημμένων εργοστασίων και η Διεθνής τραγουδιόταν από χιλιάδες στόματα στις διαδηλώσεις.

Καθώς οι εργάτες έπαιρναν τις τύχες τους στα χέρια τους, η κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου, οι εργοδότες και οι συνδικαλιστικές ηγεσίες έτρεξαν να υπογράψουν στα γρήγορα συμβιβαστικές συμφωνίες κι έριξαν όλο το βάρος τους για να γυρίσουν τους απεργούς πίσω.

Η εργατική έκρηξη του Ιούνη '36 ξεσκεπάζει κι έναν άλλο μύθο. Τον μύθο που καλλιεργούσαν χρόνια τα Κομμουνιστικά Κόμματα ότι στη δεκαετία του '30, ο Στάλιν υπεράσπιζε μόνος του τη "σοσιαλιστική πατρίδα" απέναντι στην άνοδο του φασισμού και τους δυτικούς ιμπεριαλιστές. Το "κίνημα των καταλήψεων" του Ιούνη στη Γαλλία, όπως και η Ισπανική Επανάσταση που ξέσπασε σχεδόν ταυτόχρονα, δείχνουν ότι η εργατική τάξη της Δύσης δημιούργησε τις ευκαιρίες για να σπάσει η απομόνωση της Ρωσίας. Το πραγματικό πρόβλημα ήταν ότι η σταλινική γραφειοκρατία προτίμησε να πουλήσει αυτές τις επαναστατικές εκρήξεις, για χάρη των συμμαχιών της με τις άρχουσες τάξεις της Γαλλίας και της Βρετανίας. Το Κομμουνιστικό Κόμμα Γαλλίας, πιστό στη γραμμή του Στάλιν, έπαιξε το βασικό ρόλο στο θάψιμο των απεργιών. Όπως έλεγε και ο τότε γραμματέας του Μορίς Τορέζ: "Δεν μπαίνει θέμα για την εργατική τάξη και το Κόμμα να διεκδικήσει την εξουσία... Πρέπει να γνωρίζουμε πώς να κλείνουμε μια απεργία ακόμα κι αν δεν έχουν ικανοποιηθεί όλα τα αιτήματα".

Η μόνη φωνή που έβαζε το ζήτημα της σοσιαλιστικής επανάστασης ήλθε από τον Λέον Τρότσκι, ο οποίος άφησε τις πιο λαμπρές και πιο ξεκάθαρες αναλύσεις για τη δυναμική και τις δυνατότητες της εργατικής τάξης με την έκρηξη του '36. Δυστυχώς η εμβέλεια του μεγάλου μαρξιστή επαναστάτη και των υποστηρικτών του μέσα στην οργανωμένη εργατική τάξη της Γαλλίας ήταν πολύ μικρή για να μπορέσει να επηρεάσει τις εξελίξεις.

Σήμερα, εξήντα χρόνια αργότερα, είμαστε ξανά μπροστά σε όλα τα στοιχεία που χαρακτήριζαν τη δεκαετία του '30: μακρόσυρτη κρίση, λιτότητα, ανεργία, ρατσισμός, αναβίωση του φασισμού, πόλεμοι. Το βιβλίο αυτό θέλει να θυμήσει το γιγαντιαίο κίνημα του Ιούνη '36, για να προτείνει ότι και σήμερα η απάντηση στη βαρβαρότητα του συστήματος και στις προδοσίες της σοσιαλδημοκρατίας και του σταλινισμού δεν είναι οι κοινοβουλευτικές αυταπάτες, αλλά η εργατική επανάσταση κι ο σοσιαλισμός.

Κώστας Πίπτας, Μάης 1996

Φλεβάρης 1934: Το "ξύπνημα"

Το 1934 η Γαλλία έμπαινε σε μια περίοδο γενικευμένης κρίσης. Στις 6 Φλεβάρη φασιστικές και φιλομοναρχικές οργανώσεις συγκεντρώθηκαν στην Place de la Concorde, την πλατεία που βρίσκεται στην όχθη του Σηκουάνα απέναντι από το κτίριο του Κοινοβουλίου. Πρόθεσή τους ήταν να ξεκινήσουν ένα πραξικόπημα με τελικό στόχο την ανατροπή της κυβέρνησης του Ριζοσπαστικού Κόμματος. Με συνθήματα "Κάτω οι κλέφτες" επιτέθηκαν στο Κοινοβούλιο. Στις σκληρές μάχες που ακολούθησαν σκοτώθηκαν 15 άτομα και τραυματίστηκαν 1435.

Το φασιστικό πραξικόπημα απέτυχε, αλλά οι οργανωτές του πέτυχαν να επιβάλουν την παραίτηση της κυβέρνησης και του προέδρου της, του ηγέτη του αστικού Ριζοσπαστικού Κόμματος, Εντουάρ Νταλαντιέ. Με τις ευλογίες των φασιστών, ο Νταλαντιέ αντικαταστάθηκε από την κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας του δεξιού πολιτικού Γκαστόν Ντουμέργκ. Η αντίδραση του Ριζοσπαστικού Κόμματος ήταν να δώσει ...στήριξη στη νέα κυβέρνηση που αυτοπροβαλλόταν σαν "το τελευταίο εμπόδιο μπροστά στο χάος της αναρχίας".

Η εικόνα άρχιζε να θυμίζει τις μέρες πριν την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία. Οι συνθήκες που έδωσαν τροφή στο φασισμό και στον ναζισμό δεν ήταν τόσο μακρινές.

Από το 1931 η Γαλλία είχε παραλύσει από μια οικονομική κρίση που δεν είχε προηγούμενο. Μια κρίση το ίδιο βαθιά με αυτή που μάζιζε τις περισσότερες καπιταλιστικές χώρες στις αρχές της δεκαετίας του '30. Ανεργία, κλεισίματα εργοστασίων, πτώση των πραγματικών μισθών, κατάρρευση των τιμών των αγροτικών προϊόντων.

Ολόκληρη η κοινωνία έβραζε από οργή, αλλά εκείνοι που αγανακτούσαν περισσότερο ήταν τα μεσαία στρώματα, που έβλεπαν τα κόμματα που παραδοσιακά ψήφιζαν, να στέκονται ανάκατα να προσφέρουν την οποιαδήποτε

λύση στα προβλήματά τους. Μέρα με τη μέρα οι μεσαίες τάξεις έχαναν την εμπιστοσύνη τους, όχι μόνο απέναντι στο Ριζοσπαστικό Κόμμα, που είχε χάσει κάθε αξιοπιστία μετά από αρκετά χρόνια στην εξουσία, αλλά και απέναντι στους κοινοβουλευτικούς θεσμούς που αδυνατούσαν να ελέγξουν τα απανωτά οικονομικά σκάνδαλα που ξεπούσαν. Μέσα σε αυτές τις συνθήκες, ο Croix de Feu - η πιο δυνατή φασιστική οργάνωση, με μια εθνικιστική και αντικοινοβουλευτική προπαγάνδα, με το χρήμα να ρέει άφθονο από τις διασυνδέσεις που είχε με αρκετούς μεγαλοκαπιταλιστές και με μικρές αλλά ισχυρές παραστρατιωτικές ομάδες - έμοιαζε ότι κέρδιζε συνεχώς έδαφος.

Την περίοδο που προηγήθηκε της φασιστικής απόπειρας στις 6 Φλεβάρη 1934, τα κόμματα που είχαν ισχυρή επιρροή στην εργατική τάξη ήταν διασπασμένα και αυτή η διάσπαση είχε περάσει και στα συνδικάτα.

Το Σοσιαλιστικό Κόμμα (SFIO), αν και είχε αρνηθεί τη συμμετοχή στην κυβέρνηση των Ριζοσπαστών, ήταν κομμάτι της κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας που είχε προκύψει από τις εκλογές του 1932. Η αντιπολίτευσή του ήταν σποραδική και υποτονική. Το ίδιο υποτονικές ήταν και οι κινητοποιήσεις της εργατικής συνμοσπονδίας που έλεγχε - της CGT. Συχνά ο κόσμος το κατηγορούσε για δημαγωγία, βλέποντας ότι οι υποσχέσεις των ηγετών του για "μία μελλοντική σοσιαλιστική κοινωνία" ήταν σε πλήρη αντίθεση με την αδράνεια που είχε επιδείξει σαν υποτιθέμενη αντιπολίτευση.

Η φασιστική επίθεση στις 6 Φλεβάρη ήλθε να ταραξεί να νερά. Νιώθοντας την πίεση από τη βάση των συνδικάτων, η ηγεσία της CGT κάλεσε το βράδυ της επόμενης μέρας μια σύσκεψη εργατικών κομμάτων και οργανώσεων και τους πρότεινε τη συνδιοργάνωση μιας "ημέρας αντιφασιστικής δράσης για την υπεράσπιση των πολιτικών ελευθεριών". Η απεργία και οι διαδηλώσεις ορίστηκαν για τις 12 Φλεβάρη. Μπροστά στη φανερή διάθεση του κόσμου να κάνει κάτι ενάντια στους φασίστες, η ελεγχόμενη από το Κομμουνιστικό Κόμμα εργατική συνμοσπονδία, η CGT-U, δήλωσε κι αυτή συμμετοχή στην απεργία, αλλά καλώντας σε ξεχωριστή απεργιακή συγκέντρωση.

Η επιτυχία της απεργίας ξεπέρασε ακόμα και τις πιο αισιόδοξες προσδοκίες. Ο αριθμός των απεργών υπολογίστηκε σε 4,5 εκατομμύρια. Τα ίδια τα στοιχεία που έδωσε η αστυνομία παραδέχονταν ότι απέργησαν οι 30.000 από τους 31.000 εργαζόμενους στα ταχυδρομεία. Καμιά εφημερίδα δεν κυκλοφόρησε, τα λεωφορεία, τα τραμ και το μετρό λειτούργησαν μόνο για να μεταφέρουν τον κόσμο στις διαδηλώσεις, έκλεισαν ακόμα και τα θέατρα. Οι μεταλλεργάτες συμμετείχαν σχεδόν όλοι, το εργοστάσιο της Σιτροέν σίωπησε. Στην επαρχία, πάνω από 100.000 χιλιάδες διαδήλωσαν στη Μασσαλία και

δεκάδες χιλιάδες στη Τουλόν, στην Τουλούζ, στο Σαιντ Ετιέν, στο Μπορντώ. Ακόμα και στο Αλγέρι, που ήταν γαλλική αποικία, 20.000 ντόπιοι εργάτες κατέβηκαν σε διαδήλωση.

Η απεργιακή δράση κορυφώθηκε όταν οι δυο ξεχωριστές πορείες στο Παρίσι - του Σοσιαλιστικού και του Κομμουνιστικού Κόμματος - ενώθηκαν, ενώ εκατοντάδες χιλιάδες εργάτες φώναζαν "Ενότητα, ενότητα". Για πρώτη φορά μετά από χρόνια, η εργατική τάξη είχε αναγκάσει τις ηγεσίες των δυο κομμάτων να βαδίσουν μαζί. Ο ιστορικός Τζούλιαν Τζάκσον γράφει:

"Εγιναν διαδηλώσεις σε 346 πόλεις, ενώ στις 161 πόλεις το κατέβασμα Κομμουνιστών και Σοσιαλιστών ήταν κοινό".¹

Το Γαλλικό Κομμουνιστικό Κόμμα (PCF) και η εργατική συνμοσπονδία που έλεγχε, η CGT-U, ακολουθούσαν πιστά τη γραμμή που είχε χαραχτεί από τη σταλινική Κομμουνιστική Διεθνή. Μια σεχταριστική πολιτική που έβαζε στο ίδιο τσουβάλι, σαν "πράκτορες του καπιταλισμού", τους φασίστες και την ηγεσία του Σοσιαλιστικού Κόμματος με αποτέλεσμα να απορίπτει κάθε δυνατότητα ενιαιο-μετωπικής δράσης και να έχει το ίδιο το ΚΚΓ αποξενωθεί από τους εργάτες που υποστήριζαν τους Σοσιαλιστές. Η αναποτελεσματικότητα μιας τέτοιας πολιτικής είχε φανεί στις εκλογές του 1932, όταν οι ψήφοι του ΚΚ μειώθηκαν κατά 300.000.

Το Κομμουνιστικό Κόμμα, ακόμα και για μια μικρή περίοδο μετά τα γεγονότα του Φλεβάρη συνέχιζε τη σεχταριστική του πολιτική όπως αυτή είχε προσδιοριστεί συγκεκριμένα από τον γενικό γραμματέα του, τον Μορίς Τορέζ. Ο Τορέζ είχε αναλύσει ως εξής την πολιτική του ΚΚ τον Φλεβάρη του 1933 στην Κεντρική Επιτροπή:

"Η δική μας τακτική του ενιαίου μετώπου προϋποθέτει: 1) Δράση 2) Προλεταριακή δημοκρατία στον αγώνα 3) Την ηγεσία του ΚΚ στον αγώνα 4) Επίθεση στη σοσιαλδημοκρατία... Αυτό σημαίνει: κανένα μοίρασμα της ηγεσίας με το Σοσιαλιστικό Κόμμα".²

Τον Γενάρη του 1934 η απόφαση της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚ επαναλάμβανε αυτή τη θέση:

"Η Κ.Ε. απορίπτει τελείως οποιαδήποτε τάση προτείνει αυτή την περίοδο ενιαίο μέτωπο με την ηγεσία του SFIO".

Στις 24 Γενάρη ο Μορίς Τορέζ δήλωνε στην Κ.Ε.: "Σε καμιά περίπτωση δεν θα επιδώσουμε συμμαχία με την ηγεσία του Σοσιαλιστικού Κόμματος, το οποίο αντιλαμβανόμαστε ...ως εχθρό μας...".

Μπουλόν Μπιγιανκούρ, 28 Μάρτ 1936. Εργάτες της Ρενό κοιμούνται στο εργοστάσιο την πρώτη μέρα της κατάληψης

Την επομένη της επίθεσης των φασιστών, στις 7 Φλεβάρη 1934, η εφημερίδα του ΚΚ, L' Humanité, σχολίαζε ως εξής την απόπειρα πραξικοπήματος: "Οι φασίστες, οι ηγέτες μιας "δημοκρατίας" που γρήγορα μεταβάλλεται σε φασιστική και οι ελιγμοί από το Σοσιαλιστικό Κόμμα προκειμένου να εξυπηρετήσει τα συμφέροντά του, όλα τα παραπάνω στοιχεία πρόκειται να κλιμακωθούν την ερχόμενη περίοδο... Ενάντια στον φασισμό, ενάντια στη φασιστικοποίηση του δημοκρατικού κράτους, ενάντια στους προδοτικούς ελιγμούς του Σοσιαλιστικού Κόμματος και της CGT, πρέπει να μπορούμε σε δράση".

Ακόμα και μετά τις διαδηλώσεις το ΚΚ συνέχισε την ίδια γραμμή. Στις 19 Απρίλη η L' Humanité είχε κύριο άρθρο γραμμένο από τον Τορέζ με τίτλο "Ενάντια στον συνασπισμό με τον σοσιαλφασισμό".

Ομως τα απλά μέλη του Κομμουνιστικού Κόμματος είχαν αρχίσει ν'αντιδρούν στη συνέχιση μιας τέτοιας σεχταριστικής πολιτικής. Οι Ζακ Ντανός και Μαρσέλ Γκιμπελέν, στο βιβλίο τους "Ιούννης '36, Ταξικοί αγώνες και Λαϊκό Μέτωπο στη Γαλλία", αναφέρουν:

"...η πίεση από την εργατική τάξη θα αποδεικνυόταν ακατανίκητη. Θα σάρωνε όλους τους δισταγμούς και θα ανάγκαζε τις δυο ηγεσίες ν'αποδεχθούν την ενότητα στη δράση... Από τον Ιούνη του '34 και στο εξής, το Κομμουνιστικό Κόμμα έβαλε μπρος μια πολιτική στροφή που είχε σαν αποτέλεσμα την αναπροσαρμογή της τακτικής του όσον αφορά το ενιαίο μέτωπο: υιοθέτησε ένα σαφώς μετριοπαθέστερο τόνο στην πολεμική του απέναντι στους σοσιαλιστές ηγέτες".³

Στις 2 Ιούλη του 1934 η κομματική οργάνωση του Σοσιαλιστικού Κόμματος στην περιοχή του Σηκουάνα συνεδρίασε από κοινού με την τοπική οργάνωση του ΚΚ. Στις 27 Ιούλη, Σοσιαλιστές και Κομμουνιστές υπέγραψαν ένα κοινό σύμφωνο και δυο μέρες αργότερα έγινε κοινή διαδήλωση από τα δυο κόμματα στην επέτειο της δολοφονίας του Ζαν Ζορές, του σοσιαλιστή ηγέτη πριν τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Τελικά, στις 9 Οκτώβρη του 1934, ο Μορίς Τορέζ πρότεινε την επέκταση του συμφώνου Κομμουνιστών - Σοσιαλιστών, προκειμένου να συμπεριλάβει και τους Ριζοσπάστες, εγκαινιάζοντας έτσι την πολιτική του Λαϊκού Μετώπου.

“Πού βαδίζει η Γαλλία;”

Τον Οκτώβρη του 1934 ο Λέον Τρότσκι έγραψε την πρώτη του έμπεριστατωμένη ανάλυση για τις εξελίξεις με τίτλο “Πού βαδίζει η Γαλλία;”. Κεντρική θέση στην ανάλυση του Τρότσκι είχε η εκτίμηση ότι τμήματα της γαλλικής αστικής τάξης είχαν αρχίσει να σκέπτονται σοβαρά την εναλλακτική προοπτική που έβαζαν οι φασίστες και να φλερτάρουν μ’αυτήν. Η απειλή του φασισμού ήταν και πραγματική και επικίνδυνη.

“Στη Γαλλία, βέβαια, όπως και σε ορισμένες άλλες χώρες της Ευρώπης (Αγγλία, Βέλγιο, Ολλανδία, Ελβετία, Σκανδιναυικές χώρες), υπάρχει ακόμα ένα Κοινοβούλιο, υπάρχουν εκλογές, δημοκρατικές ελευθερίες ή έστω τ’απομεινάρια τους. Αλλά σε όλες αυτές τις χώρες η πάλη των τάξεων οξύνεται προς την ίδια κατεύθυνση που ακολούθησε προηγουμένως στην Ιταλία και στην Γερμανία. Οποιος παρηγοριέται με τη φράση “μα η Γαλλία δεν είναι Γερμανία”, είναι ανόητος μέχρι απελπισίας. Σήμερα σε όλες τις χώρες λειτουργούν οι ίδιοι νόμοι, οι νόμοι της καπιταλιστικής κρίσης και παρακμής... Στις διάφορες χώρες οι συνέπειες των γερατιών και της παρακμής του καπιταλισμού εκφράζονται με μορφές διαφορετικές και αναπτύσσονται με άνισους ρυθμούς. Παντού, όμως τα κύρια χαρακτηριστικά είναι ίδια. Η αστική τάξη οδήγησε την κοινωνία της σε ολοκληρωτική χρεοκοπία. Δεν είναι σε θέση να εξασφαλίσει ούτε το ψωμί ούτε την ειρήνη. Γι’αυτό ακριβώς δεν μπορεί ν’ανεχθεί περισσότερο το δημοκρατικό καθεστώς. Είναι αναγκασμένη να τσακίζει τους εργάτες με τη φυσική βία. Αλλά η αγανάκτηση των εργατών και των αγροτών δεν μπορεί να καταπνιγεί μόνο με τη φυσική βία της αστυνομίας... Γι’αυτό το λόγο το κεφάλαιο είναι αναγκασμένο να δημιουργεί ιδιαίτερες ένοπλες συμμορίες, ειδικά γυμνασμένες να χτυπάνε τους εργάτες, όπως μερικές ράτσες σκυλιών είναι γυμνασμένες να καταδιώκουν τα θηράματα. Ο ιστορικός ρόλος του φασισμού είναι να συντρίβει την εργατική τάξη, να καταστρέφει τις οργανώσεις της, να ντύνει τις πολιτικές ελευθερίες, όταν η τάξη των καπιταλιστών αποδεικνύεται πια ανίκανη να διευθύνει και να κυριαρχεί με τη βοήθεια των μηχανισμών της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας. Το ανθρώπινο υλικό του ο φασισμός το στρατολογεί από τους κόλληπους της μικροαστικής τάξης, όταν αυτή τελικά καταστρέφεται από το μεγάλο κεφάλαιο. Με τη σημερινή κοινωνική διάθρηση δεν υπάρχει σωτηρία γι’αυτήν, δεν βλέπει όμως και κάποια άλλη διέξοδο. Τη δυσαρέσκειά της, την απελπισία της, οι φασίστες την αποστρέφουν από το μεγάλο κεφάλαιο και την στρέφουν εναντίον των εργατών. Μπορούμε να πούμε για το φασισμό ότι είναι μια χειρουργική επέμβαση για εξάρθρωση των μικροαστών προς όφελος των χειρό-

τερων αντιπάλων τους, αφού το μεγάλο κεφάλαιο καταστρέφει πρώτα τις μεσαίες τάξεις και ύστερα με τη βοήθεια των πληρωμένων πρακτόρων του, των δημαγωγών φασιστών, στρέφει την απελπισμένη μικροαστική τάξη ενάντια στους εργάτες”.⁴

“Η κυβέρνηση του Ντομέργκ”, συνεχίζει ο Τρότσκι “για να διατηρήσει την ισορροπία χρειάζεται στα δεξιά της τις φασιστικές και τις άλλες συμμορίες που την έφεραν στην εξουσία”.⁵

“Ο γαλλικός φασισμός δεν αποτελεί ακόμα σήμερα δύναμη μαζική... Ο Ριζοσπαστισμός, λόγω του κοινωνικού χαρακτήρα των στηριγμάτων του, είναι κόμμα της μικροαστικής τάξης. Και ο φασισμός δεν μπορεί να γίνει μαζική δύναμη παρά μόνο αν κατακτήσει τη μικροαστική τάξη. Με άλλα λόγια, στη Γαλλία ο φασισμός μπορεί ν’αναπτυχθεί πρώτα απ’όλα σε βάρος των Ριζοσπαστών. Αυτή η διαδικασία πραγματοποιείται ήδη σήμερα, βρίσκεται όμως ακόμα στο πρώτο της στάδιο”.⁶

Το υπόβαθρο αυτής της διαδικασίας βρίσκεται στο γεγονός ότι ο καπιταλισμός στη βαθιά του κρίση δεν έχει να προσφέρει απολύτως τίποτα για το μέλλον, ούτε στους εργάτες, ούτε στους μικροαστούς:

“Δεν έχει να προσφέρει στους εργαζόμενους, όχι μόνο νέες κοινωνικές μεταρρυθμίσεις, ούτε καν μικροελεημοσύνες, αλλά είναι αναγκασμένος να πάρει πίσω και κείνες που είχε δώσει. Ολόκληρη η Ευρώπη έχει μπει σε μια εποχή οικονομικών και πολιτικών αντιμεταρρυθμίσεων”.⁷

Ετσι, λοιπόν, για τον Τρότσκι, η γαλλική κοινωνία βρισκόταν αντιμέτωπη με μια ξεκάθαρη επιλογή:

“Επαναστατικός σοσιαλισμός ή φασιστική αντίδραση; Ποιος θα παρουσιαστεί πρώτος στις μεσαίες τάξεις με τον πιο ευρύ, τον πιο τολμηρό τρόπο, το πειστικότερο πρόγραμμα και - το σημαντικότερο - ποιος θα κατακτήσει την εμπιστοσύνη τους δείχνοντάς τους τόσο με τα λόγια, όσο και με την πράξη ότι είναι ικανός να γκρεμίσει όλα τα εμπόδια στην πορεία για ένα καλύτερο μέλλον;”.⁸

Σ’αυτή τη μάχη η υιοθέτηση μιας πολιτικής συμβιβασμών, δηλαδή η προσαρμογή στην πολιτική του αστικού κόμματος των Ριζοσπαστών, ήταν η πιο λαθεμένη τακτική για να εμποδιστεί η μικροαστική τάξη από το γείρει προς τη μεριά των φασιστών. Γι’αυτό και η τακτική του Λαϊκού Μετώπου ήταν εγκληματική. “Μια συμμαχία με το Ριζοσπαστικό Κόμμα θ’απέβαινε τελικά μια συμμαχία ενάντια στις μεσαίες τάξεις”. Το ενιαίο μέτωπο των εργατών όφειλε να μην συμβιβάζεται με τους Ριζοσπάστες, αλλά να χρησιμοποιηθεί σαν

όπλο για να οργανώσει τον αγώνα των μαζών ενάντια στο φασισμό και τον καπιταλισμό μαζί. Επρεπε να παρθούν ριζικά μέτρα: να οργανωθεί εργατική πολιτοφυλακή, να εξοπλιστούν οι εργάτες. Ο στόχος του ενιαίου μετώπου έπρεπε να είναι η εργατική εξουσία. "Γιατί", έγραφε ο Τρότσκι, "αν δεν καταλάβει την εξουσία η εργατική τάξη, αναπόφευκτα θα το κάνουν αυτό οι φασίστες".

Το Λαϊκό Μέτωπο

Τον ίδιο μήνα που ο Τρότσκι έγραφε το "Πού βαδίζει η Γαλλία;", τον Οκτώβρη του '34, ο γραμματέας του ΚΚ, Μορίς Τορέζ, προσκαλούσε το Ριζοσπαστικό Κόμμα να συμμετέχει στο μέτωπο Σοσιαλιστών και Κομμουνιστών. Αυτή η κίνηση του Τορέζ ήταν η ουσιαστική εγκαινίαση του Λαϊκού Μετώπου, παρόλο που δεν επισημοποιήθηκε παρά μόνο τον Ιούλη του 1935.

Σ'αυτή τη νέα πολιτική του ΚΚΓ, έδωσε ώθηση ένα γεγονός που συνέβη στη Μόσχα. Ο υπουργός Εξωτερικών της Γαλίας, Πιερ Λαβάλ, βρισκόταν στη Ρωσία για την υπογραφή ενός γαλλο-σοβιετικού συμφώνου αμοιβαίας βοήθειας. Από τις 13 μέχρι τις 15 Μάη είχε πολιτικές συνομιλίες με τον Στάλιν. Στο επίσημο ανακοινωθέν που ακολούθησε δηλωνόταν ότι και οι δυο χώρες "ανέλαβαν το καθήκον να συνεισφέρουν ώστε να μην εξασθενήσει σε καμία περίπτωση η αμυντική τους ικανότητα" και συνέχιζε: "Απ'αυτήν την άποψη ο κύριος Στάλιν αντιλαμβάνεται πλήρως και αποδέχεται την γαλλική εθνική αμυντική πολιτική, η οποία απαιτεί ένα επίπεδο ένοπλων δυνάμεων που να είναι ικανοποιητικό για τις ανάγκες της ασφάλειας της Γαλλίας".

Αντιμέτωπο με αυτή την πρωτάκουστη δήλωση που άφησε άναυδο ένα μεγάλο μέρος από τα μέλη του, το Κομμουνιστικό Κόμμα κυκλοφόρησε αμέσως μια αφίσα που είχε με μεγάλα γράμματα το σύνθημα "Ο Στάλιν έχει δίκιο".⁹

Ο Τορέζ ανέλαβε να δικαιολογήσει τα πράγματα. Σ'ένα λόγο του στις 17 Μάη έλεγε:

"Αν ξεσπάσει πόλεμος εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης και ένα ιμπεριαλιστικό κράτος - για να εξυπηρετήσει τα δικά του συμφέροντα - συμμαχήσει με την ΕΣΣΔ, αυτός ο πόλεμος δεν θα είναι ένας πόλεμος ανάμεσα σε ιμπεριαλιστικά

στρατόπεδα, γιατί θα ήταν τερατώδες να θεωρήσουμε σαν ιμπεριαλιστικό το στρατόπεδο στο οποίο θα βρεθεί η πατρίδα του σοσιαλισμού, η χώρα της εργατικής τάξης".¹⁰

Στις 14 Ιούλη 1935, στην επέτειο της άλωσης της Βαστίλης, έγινε στο Παρίσι μια τεράστια διαδήλωση 500 χιλιάδων που καλέστηκε από τους Σοσιαλιστές, τους Κομμουνιστές και τους Ριζοσπάστες. Στο κεφάλι της πορείας ήταν οι ηγέτες των τριών κομμάτων, ο Μπλουμ, ο Τορέζ και ο Νταλαντιέ. Η τρίχρωμη εθνική σημαία της Γαλλίας κυμάτιζε δίπλα στην κόκκινη σημαία και ο κόσμος τραγουδούσε την "Μασσαλιώτιδα", τον εθνικό ύμνο της Γαλλίας, μαζί με τη Διεθνή.

Μια μικτή επιτροπή από τα τρία κόμματα ανέλαβε να εκπονήσει ένα κοινό πρόγραμμα για τις γενικές εκλογές του επόμενου χρόνου. Αυτό το Πρόγραμμα κυκλοφόρησε τον Γενάρη του 1936.

Στους δυο γύρους των εκλογών, που έγιναν στις 26 Απρίλη και στις 3 Μάη, η δεξιά ηττήθηκε και το Λαϊκό Μέτωπο βγήκε νικητής. Ο αριθμός των βουλευτών του ΚΚ αυξήθηκε από 10 σε 72, των Σοσιαλιστών από 97 σε 147, ενώ των Ριζοσπαστών έπεσε από 159 σε 106. Το Λαϊκό Μέτωπο εξέλεξε συνολικά 376 βουλευτές, μια πλειοψηφία δηλαδή 156 εδρών, ενώ οι Σοσιαλιστές αναδείχθηκαν στη μεγαλύτερη ομάδα μέσα στο Κοινοβούλιο.

Η νίκη αυτή δεν έπεσε από τον ουρανό. Η αριστερή διάθεση στην εργατική τάξη είχε εκφραστεί τους μήνες που προηγήθηκαν αλλά και στην Πρωτομαγιά του 1936, ανάμεσα στους δυο γύρους των εκλογών. Τον Μάρτη, στο Συνέδριο της Τουλουζ, οι δυο εργατικές Συνομοσπονδίες, η CGT και η CGT-U, κάτω από την πίεση της βάσης τους αποφάσισαν να ενωθούν. Τον Απρίλη η νέα ενιαία CGT αύξησε τον αριθμό των μελών της κατά 250.000. Την Πρωτομαγιά, παρά το κύμα διώξεων από τα αφεντικά, στο Παρίσι απέργησαν 125.000 μεταλλεργάτες, ενώ για πρώτη φορά μετά από είκοσι χρόνια οι 25.000 εργάτες της Ρενώ έκλεισαν κυριολεκτικά τα εργοστάσια της.

Η κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου είχε σαν πρόεδρό της τον σοσιαλιστή Λεόν Μπλουμ. Την απάρτιζαν 18 Σοσιαλιστές, 13 Ριζοσπάστες και 4 ανεξάρτητοι σοσιαλιστές. Το Κομμουνιστικό Κόμμα δεν πήρε υπουργείο. Η ηγεσία του είχε συνειδητοποιήσει ότι θα εξυπηρετούσε καλύτερα τη νέα κυβέρνηση αν δεν συμμετείχε σ'αυτήν.

Ο Τρότσκι ήταν ιδιαίτερα επικριτικός στη στρατηγική του Λαϊκού Μετώπου. Σε μια σειρά από σημαντικά ζητήματα το Λαϊκό Μέτωπο διέφερε εντελώς από το ενιαίο μέτωπο που πρότεινε ο ίδιος. Το ενιαίο μέτωπο συνέδεε τα κόμματα της εργατικής τάξης, ενώ το Λαϊκό Μέτωπο συμπεριέλαβε και α-

στικά κόμματα, ήταν δηλαδή μια πολιτική ταξικής συνεργασίας. Το ενιαίο μέτωπο δεν ήταν παρά μια συμφωνία στην πράξη προκειμένου να επιτευχθούν συγκεκριμένοι στόχοι, ενώ το Λαϊκό Μέτωπο κατέληγε σ'ένα κοινό εκλογικό πρόγραμμα και στην υποστήριξη μιας αστικής κυβέρνησης. Τέλος το ενιαίο μέτωπο απαιτούσε πλήρη ιδεολογική ανεξαρτησία και δυνατότητα κριτικής, ενώ το Λαϊκό Μέτωπο σχεδόν απέκλειε κάτι τέτοιο.

Ο Τρότσκι εξηγούσε ότι η πολιτική του Λαϊκού Μετώπου εφευρέθηκε από το γαλλικό ΚΚ και τη σταλινική Διεθνή στα πλαίσια της εξυπηρέτησης της εξωτερικής πολιτικής της Ρωσίας. Ο Στάλιν επεδίωκε μια συμμαχία με τη Γαλλία και τη Βρετανία εναντίον της Γερμανίας και στόχος του Λαϊκού Μετώπου ήταν να στηρίξει αυτή την επιδίωξη. Το Λαϊκό Μέτωπο γρήγορα θα έπειθε τους αστούς ότι τα Κομμουνιστικά Κόμματα θα μπορούσαν να είναι αξιόπιστοι σύμμαχοι σε ένα πόλεμο "εθνικής άμυνας".

Στις 28 του Μάρτη του '35, τρεις μήνες περίπου πριν την επίσημη εξαγγελία του Λαϊκού Μετώπου, ο Τρότσκι ήδη προειδοποιούσε για τους κινδύνους που εμπεριείχε μια τέτοια πολιτική:

"Ο κοινοβουλευτικός συνασπισμός με τους Ριζοσπάστες, που από την άποψη των ιστορικών συμφερόντων του προλεταριάτου ήταν έγκλημα, έχει τουλάχιστον συγκεκριμένη πρακτική αξία στο περιορισμένο πεδίο του κοινοβουλευτισμού. Αλλά η εξωκοινοβουλευτική συμμαχία μαζί τους εναντίον του φασισμού, δεν είναι μόνο έγκλημα, αλλά και ηλιθιότητα".

Το επιχείρημα ότι το Λαϊκό Μέτωπο αποτελούσε μια βελτίωση της τακτικής του ενιαίου μετώπου, επειδή επιπλέον εξασφάλιζε την ενότητα και της μικροαστικής τάξης δίπλα στην ενότητα των εργατών, ήταν τελείως ψευδές. Ο μόνος τόπος για να κερδηθούν οι μικροαστοί ήταν δια μέσου της αποφασιστικής ηγεσίας της εργατικής τάξης. Η παροχή υποστήριξης προς το Ριζοσπαστικό Κόμμα ήταν αυτοκτονία, καθώς συνέτεινε μόνο στο δυνάμωμα των φασιστών, μέσα σε τέτοιες συνθήκες γενικευμένης κοινωνικής και οικονομικής κρίσης. Εγγραφε ο Τρότσκι:

"Το 'Μέτωπο του λαού' δεν αντιπροσωπεύει παρά τον συνασπισμό της εργατικής τάξης με την ιμπεριαλιστική αστική τάξη, η οποία στην περίπτωση μας εκπροσωπείται από το Ριζοσπαστικό Κόμμα και κάποιες άλλες ασήμαντες δυνάμεις του ίδιου τύπου. Ο συνασπισμός αυτός εκτείνεται και στην κοινοβουλευτική και στην εξωκοινοβουλευτική σφαίρα. Και στις δυο αυτές σφαίρες το Ριζοσπαστικό Κόμμα, κρατώντας για τον εαυτό του το δικαίωμα της πλήρους ελευθερίας δράσης, επιβάλλει άγριους περιορισμούς στην ελευθερία δράσης του

προλεταριάτου".

Το πόσο δίκιο είχε ο Τρότσκι φάνηκε όταν ήλθε η έκρηξη της εργατικής τάξης.

Η έκρηξη των καταλήψεων

Το Λαϊκό Μέτωπο θα αναλάμβανε την κυβέρνηση στις 4 Ιούνη, ένα μήνα αργότερα από την ημέρα του εκλογικού θριάμβου. Όμως οι εργάτες δεν περίμεναν. Οπλισμένοι και με την αυτοπεποίθηση της εκλογικής νίκης άρχισαν να διεκδικούν από μόνοι τους. Το κίνημα των καταλήψεων ξεκίνησε. Ενα κίνημα στο οποίο σύμφωνα με τις επίσημες στατιστικές συμμετείχαν μόνο τον μήνα Ιούνη 1.830.938 απεργοί σε 12.142 απεργιακές κινητοποιήσεις!

Η πρώτη απεργία ξέσπασε στο εργοστάσιο αεροπλάνων Λε Μπρεζέ που βρισκόταν στη Χάβρη. Την επομένη της Πρωτομαγιάς η διεύθυνση απέλυσε δυο εργάτες μέλη του συνδικάτου. Το συνδικάτο μεταλλεργατών κάλεσε απεργία για τις 11 Μάη και η συμμετοχή ήταν 100%. Το ίδιο βράδυ περίπου 600 απεργοί κλειδώθηκαν μέσα στο εργοστάσιο και πέρασαν εκεί τη νύχτα τους. Την επομένη η διεύθυνση υποχώρησε: όχι μόνο επαναπροσέλαβε τους δυο συνδικαλιστές, αλλά πλήρωσε στους εργάτες και τα μεροκάματα της απεργίας. Η πρώτη κατάληψη είχε νικήσει.

Στις 13 Μάη η διεύθυνση της μεταλλοβιομηχανίας Λατεκοέρ στην Τουλούζ ανακοίνωσε την απόλυση τριών εργατών για συμμετοχή στην απεργία της Πρωτομαγιάς. Μόλις το άκουσαν οι εργάτες εγκατέλειψαν τις μηχανές και κατέλαβαν το εργοστάσιο. Το απόγευμα, μετά από παρέμβαση του δημάρχου, οι απολύσεις πάρθηκαν πίσω και η διοίκηση αναγκάστηκε να αναγνωρίσει το σωματείο.

Φτάνοντας στην τρίτη κινητοποίηση, στο εργοστάσιο εξαρτημάτων αεροπλάνων Μπλος, οι εργάτες είχαν περάσει στην αντεπίθεση. Τα αιτήματα ήταν αυξήσεις και μείωση των ωρών εργασίας. Αφού έκαναν κατάληψη, οι μισοί από αυτούς πήγαν με πορεία στο δημαρχείο και απαίτησαν από το δημοτικό συμβούλιο να τους προμηθεύσει με τρόφιμα και κουβέρτες. Πριν ακόμα επιστρέψουν, τα αφεντικά έτρεξαν να υπογράψουν συλλογική σύμβαση δίνοντας μεγάλες αυξήσεις.

*12 Ιουνίου 1936. Απεργία στα πολυκαταστήματα Γκαλερί Λαφαγιέτ.
Οι εργαζόμενες έχουν καταλάβει το κτίριο και ξεκουράζονται
στην ταράτσα.*

Είναι αξιοσημείωτο ότι για καμιά από τις παραπάνω απεργίες, όπως και για αυτές που ακολούθησαν στη Λυόν και στις χαλυβουργίες του Λονζί, δεν γράφτηκε τίποτα στον τύπο. Η εφημερίδα του ΚΚ, η L' Humanité, "ανακάλυψε" τις κινητοποιήσεις μόλις στις 24 Μάη, αφού είχαν ήδη νικήσει. Την ίδια μέρα 600.000 εργάτες διαδήλωσαν στο Παρίσι μετά από κάλεσμα της CGT τιμώντας τους μάρτυρες της Κομμούνας του Παρισιού το 1871.

Η κρίσιμη καμπή ήλθε στις 28 Μάη. Στις 9.30 το πρωί, οι 35.000 εργάτες του εργοστάσιου της Ρενό Μπιγιανκούρ αποφάσισαν να ξεκινήσουν κατάληψη. Η Ρενό ήταν ο γίγαντας της γαλλικής αυτοκινητοβιομηχανίας και η κατάληψη ήταν το σύνθημα για όλους τους μεταλλεργάτες στην περιοχή γύρω από το Παρίσι. Το πρωί της 29 Μάη οι περισσότερες μεταλλοβιομηχανίες ήταν καταλημμένες: Φαρμάν, Καρνό, Φιάτ, Σιτροέν, Σοσόν, Ροζενγκάρ, ενώ το απόγευμα ακολούθησαν οι Μπραντ, Ταλμπότ και Ματεριέλ Τελεφονίκ. Την ίδια ώρα οι οικοδόμοι που εργάζονταν στα κτίρια που ετοιμάζονταν για τη Διεθνή Εκθεση αποφάσισαν απεργία. Το κίνημα άρχισε να εξαπλώνεται και πέρα από τον κλάδο του μέταλλου.

Στις 2 Ιούνη, δυο μέρες πριν ο Λέον Μπλουμ πάρει επίσημα τη θέση του πρωθυπουργού, στους απεργούς προστέθηκαν χιλιάδες εργάτες στις βιομηχανίες χημικών και τροφίμων, στις κλωστοϋφαντουργίες και στα εστιατόρια του Παρισιού. Στη Λίλ 2.500 μεταλλεργάτες ύψωσαν κόκκινες σημαίες στο εργοστάσιο και το ίδιο επαναλήφθηκε στη Λυόν. Ενώ συνέβαιναν όλα αυτά η L' Humanité έγραφε σε πρωτοσέλιδο άρθρο της στις 29 Μάη: "Το κύμα των απεργιών μπορεί να σταματήσει πολύ γρήγορα αν υπάρξει μεγαλύτερη κατανόηση από την εργοδοσία, έτσι ώστε να μην συνεχιστούν τα προβλήματα στην παραγωγική διαδικασία".

Η πρώτη κίνηση της κυβέρνησης του Λαϊκού Μετώπου ήταν να υποσχεθεί ότι τα αιτήματα των απεργών θα ικανοποιούντουσαν "σε σύντομο χρονικό διάστημα". Οι υπουργοί του Λεόν Μπλουμ έβγαζαν αλεπάλληλες ανακοινώσεις για να πείσουν τους εργάτες ότι "η κατάσταση έχει αλλάξει τελείως, αφού το πρόγραμμα της κυβέρνησης σχεδιάζει να ικανοποιήσει τα αιτήματα". Όλες οι ανακοινώσεις τέλειωναν με την "πράκτση" να δοθεί τέλος στις κινητοποιήσεις.

Ομως, οι εκκλήσεις έπεφταν στο κενό. Οι εργάτες συνέχιζαν αποφασισμένοι, ξέροντας ότι ο μόνος σίγουρος τρόπος για να κερδίσουν αυτά που ζητούσαν - μεγάλες αυξήσεις, θεσμοθέτηση των συλλογικών συμβάσεων, αναγνώριση των συνδικάτων από την εργοδοσία, μείωση των ωρών εργασίας και πληρωμένη άδεια για διακοπές - ήταν οι απεργίες και οι καταλήψεις.

Οι καταλήψεις των εργοστασίων

Το βράδυ της 5ης Ιούνη, το στέλεχος του Κομμουνιστικού Κόμματος και της CGT, Ανρί Ρειμόν, πήγε μαζί με τον εκπρόσωπο της κυβέρνησης Ζιλ Μος σ'ένα καταλημμένο αμαξοστάσιο των λεωφορείων στο Ιβρί και ζήτησε από τους εργάτες να σταματήσουν την κατάληψη. Επιστρέφοντας, ανακοίνωσαν στον πρωθυπουργό ότι "δυστυχώς οι καταλήψεις δεν τους επέτρεψαν την είσοδο".¹¹

Αυτό το περιστατικό είναι ενδεικτικό των σχέσεων που άρχισαν να επικρατούν ανάμεσα στους εργάτες στη βάση των συνδικάτων και στις συνδικαλιστικές ηγεσίες. Ανάμεσα στις 4 και στις 7 Ιούνη το κίνημα, αντί να υποχωρήσει, αγκάλιασε κάθε εργατικό χώρα σε όλη τη Γαλλία.

Οι Ντανός και Γκιμπελέν περιγράφουν στο βιβλίο τους την πρώτη σελίδα μιας καθημερινής εφημερίδας στις 7 Ιούνη:

"Κάτω από τη μόνιμη πια στήλη με τον τίτλο "νέες απεργίες" διαβάζουμε τα εξής: Στις χθεσινές κινητοποιήσεις προστέθηκαν: απεργία όλων των εργαζομένων της νυκτερικής βάρδιας στα τρένα, απεργία 350 εργατών του εργοστασίου Σίνγκερ στο Μπονιέρ, κατάληψη από 60 εργάτριες της Σοσιετέ Νατέζ στη Βουλώνη. Ακόμα απεργούν: το εργοστάσιο παπουτσιών Πιγιό, 500 εργάτες της Κομπανί ντε Εμερί, 350 πλακάδες στο Μπουλβάρ Σερουριέ, η βιομηχανία ζάχαρης στο Σεϊ, 400 εργάτες της Ντανλόπ, οι χορεύτριες του Γκραν Μουλέν ντε Παρί, οι οικοδόμοι του Βιγιεζουίφ, 700 εργάτες στο Καϊφρά, το προσωπικό των καταστημάτων Γκεό. Κατάληψη άρχισαν 10 εργοστάσια στο Σουασί λε Ρουά, 70 επιχειρήσεις στο 19ο διαμέρισμα του Παρισιού, οι τυπογράφοι στο Λανγκ, οι εργαζόμενοι στις αποθήκες καυσίμων, τα κινηματογραφικά στούντιο Γκομόν και η βιομηχανία μελανιού Αντουάν".

Σε άλλη σελίδα η ίδια εφημερίδα έγραφε:

"Στη Ρουέν, στη Χάβρη και στη Νάντι οι ανταποκριτές μας έχουν χάσει το λογαριασμό με το πόσα εργοστάσια είναι καταλημμένα, ενώ οι καταλήψεις εξαπλώνονται ραγδαία στο Μπορντώ, στην Τουλούζ και στη Μασσαλία. Στα ανατολικά του βορρά, στο Ανζέν, στο Ντενέν και στο Λενς, χιλιάδες εργάτες έχουν σταματήσει τη δουλειά, ενώ πολλοί έχουν κλειστεί μέσα στις στοές".¹²

Οι Συμφωνίες της Ματινιόν

Το μεσημέρι της 7 Ιούνη η κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου έδωσε στη δημοσιότητα το ακόλουθο ανακοινωθέν:

"Μετά την ψήφο εμπιστοσύνης που πήρε στη Βουλή, ο πρωθυπουργός απευθύνθηκε στις ενώσεις των εργοδοτών και των εργαζομένων, CGPF και CGT, και ζήτησε να συναντηθούν το συντομότερο δυνατόν. Η συνάντηση κανονίστηκε να γίνει στις 3 το απόγευμα στο Hotel Matignon".¹³

Αρκετά χρόνια αργότερα, ο σοσιαλιστής πρωθυπουργός Λέον Μπλουμ περιέγραφε το τι μεσολάβησε πριν την συνάντηση.

"Το πρωί της 5 Ιούνη, ο κύριος Λαμπέρ-Ριμπό, παλιός μου φίλος που ήταν σύμβουλος της Ενωσης Βιομηχάνων Σιδήρου και Χάλυβα, μου ζήτησε να οργανώσω μια συνάντηση με την ηγεσία της CGT και να βοηθήσω ν'αποκατασταθεί η επαφή με τους εκπροσώπους των εργαζομένων χωρίς ν'αφήσω να καθεί ούτε λεπτό".¹⁴

Ο κύριος Λαμπέρ-Ριμπό έκφραζε τον τρόπο που σάρωνε την γαλλική αστική τάξη καθώς οι απεργίες και οι καταλήψεις είχαν αγγίξει σχεδόν κάθε χώρο δουλειάς. Οι βιομήχανοι χρειάζονταν επείγοντως μια "συμφωνία για την εκτόνωση της αναταραχής στην οικονομία". Από την άλλη μεριά η συνδικαλιστική ηγεσία της CGT έβλεπε ότι το κύμα των καταλήψεων είχε τόσο εξαπλωθεί που ο έλεγχός του από τα πάνω γινόταν μέρα με τη μέρα πιο δύσκολος.

Ενώ άρχιζαν οι συνομιλίες, μια προγραμματισμένη εργατική συγκέντρωση γινόταν στο στάδιο Velodrome d'Hiver. Οι ηγέτες των κομμάτων του Λαϊκού Μετώπου - ο Μορίς Τορέζ από το ΚΚ και ο πρωθυπουργός Λέον Μπλουμ - χρησιμοποίησαν την ευκαιρία για να "ενημερώσουν" τους εργάτες ότι οι βιομήχανοι θα συμβιβάζονταν και να τους πείσουν ότι έπρεπε να σταματήσουν οι απεργίες. Οι χιλιάδες απεργοί, πολλοί από τους οποίους είχαν έλθει με τα πανό των συνδικάτων, τραγουδούσαν τη Διεθνή και κάθε τόσο διέκοπταν τους ομιλητές με το σύνθημα "Μέχρι το τέλος!".

Κάτω από αυτή την πίεση τα αφεντικά υπέγραψαν τη Συμφωνία της Ματινιόν. Η Συμφωνία προέβλεπε αυξήσεις, αναγνώριση των συνδικάτων και των συνδικαλιστικών εκπροσώπων σε κάθε εργοστάσιο, καμιά δίωξη σε βάρος των απεργών και πληρωμένη άδεια για διακοπές - για πρώτη φορά στην ιστορία του εργατικού κινήματος.

Οι καταλήψεις των εργοστασίων

Από τη μεριά τους οι συνδικαλιστικές ηγεσίες συμφώνησαν ότι θα ζητούσαν από τους εργαζόμενους να επιστρέψουν στις εργασίες τους.

Όλες οι εργατικές οργανώσεις, εκτός απ' τους Τροτσκιστές, υποστήριζαν τη Συμφωνία της Ματινιόν, όχι μόνο το Γαλλικό ΚΚ και το Σοσιαλιστικό Κόμμα, αλλά ακόμα και η Αριστερή Πτέρυγα του Σοσιαλιστικού Κόμματος, η "Επαναστατική Αριστερά", με ηγέτη τον Μαρσό Πιβέρ.

Ομως, λίγες μέρες αργότερα, στις 10 Ιούνη οι εργοδότες ζήτησαν μια δεύτερη συνάντηση. Στη δεύτερη Συμφωνία της Ματινιόν, στις 11 Ιούνη, "τα δυο μέρη επανέλαβαν την κοινή θέλησή τους να ικανοποιηθούν τα αιτήματα των εργαζομένων για να δοθεί τέλος στις κινητοποιήσεις".

Είναι εύκολο να δούμε γιατί οι βιομήχανοι ζήτησαν μια δεύτερη Συμφωνία. Χιλιάδες εργάτες δεν είχαν υπακούσει στις εντολές των ηγεσιών τους και συνέχιζαν τις απεργίες απαιτώντας πράγματα που ξεπερνούσαν τις κατακτήσεις της "Ματινιόν" στις 7 Ιούνη και δηλώνοντας ότι δεν θα σταματήσουν παρά μόνο αν πάρουν στο χέρι αυτά που διεκδικούσαν. Καθώς ξεκινούσε το δεύτερο απεργιακό κύμα, η κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου άρχισε ν' αποστασιοποιείται από τις διεκδικήσεις των εργατών και σε πολλές περιπτώσεις στράφηκε αποφασιστικά εναντίον τους.

7 - 12 Ιούνη: Το δεύτερο κύμα

Την παραμονή της υπογραφής των Συμφωνιών της Ματινιόν οι αντιπρόσωποι των μεταλλεργατών από τα εργοστάσια της περιοχής του Παρισιού συγκεντρώθηκαν σε μια προσπάθεια να συντονίσουν τις καταλήψεις. Στη συγκέντρωση αυτή, για πρώτη φορά, πολλοί αντιπρόσωποι έκφρασαν τις αμφιβολίες τους για το αν μπορούν να έχουν εμπιστοσύνη ότι η κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου θα τους υποστήριζε σταθερά μέχρι την τελική ικανοποίηση των αιτημάτων τους. Είναι χαρακτηριστική η κοινή δήλωση των εκπροσώπων από τα εργοστάσια Σιτροέν-Ζαβέλ και Ρατό που τέλειωνε με τη φράση: "Σε τελευταία ανάλυση μπορούμε εύκολα να οργανώσουμε τη δουλειά μας και χωρίς τ'αφεντικά".

Στις 7 Ιούνη η Εκτελεστική Επιτροπή του συνδικάτου των μεταλλεργατών, αντανακλώντας την πίεση από τη βάση της υιοθέτησε μια απόφαση που έλεγε:

"Αν και είναι αλήθεια ότι η βδομάδα των 40 ωρών, οι πληρωμένες διακοπές και η κατοχύρωση των συλλογικών συμβάσεων είναι μέτρα που ανήκουν στη σφαίρα της νομοθετικής εξουσίας, είναι εξίσου αλήθεια ότι οι μεταλλεργάτες δεν μπορούν να περιμένουν την Βουλή μέχρι να ψηφίσει τέτοιους νόμους, πολύ περισσότερο δεν μπορούν να περιμένουν την Βουλή μέχρι να αναγκάσει τους εργοδότες να αποδεχθούν τα αιτήματά μας. Τα πάντα εξαρτώνται από την ανεξάρτητη δράση των συνδικαλιστικών οργανώσεων".¹⁵

Στις 8 Ιούνη η απεργιακή επιτροπή των μεταλλεργατών του εργοστάσιου μετάλλου Hotchkiss πήρε μια σημαντική πρωτοβουλία που έδειξε την τεράστια δυναμική της εργατικής έκρηξης. Κάλεσε τις απεργιακές επιτροπές από τα γύρω εργοστάσια να δημιουργήσουν ένα συντονιστικό διεργοστασιακό όργανο. Πάνω από 700 αντιπρόσωποι συγκεντρώθηκαν, και αποφάσισαν να συνεχίσουν τις απεργίες παρά τις υποσχέσεις της Συμφωνίας της Ματινιόν. Σε μια δεύτερη συγκέντρωση που έγινε την επόμενη μέρα οι αντιπρόσωποι ήταν περισσότεροι, ενώ οι συνδικαλιστικές ηγεσίες της ομοσπονδίας μεταλλεργατών και της CGT όταν έφεραν έναν εργοδότη να μιλήσει, βρέθηκαν αντιμέτωπες με φωνές "έξω, έξω" και με τους εργάτες να τραγουδάνε τη Διεθνή. Οι πάνω από 700 αντιπρόσωποι αποφάσισαν:

"δίνουμε προθεσμία 48 ώρες στ'αφεντικά να ικανοποιήσουν όλα τα αιτήματά μας αλλιώς θα κλιμακώσουμε τις καταλήψεις και θα κάνουμε ότι είναι δυνατόν για να εξαπλωθούν σε κάθε γωνιά της Γαλλίας με στόχο την κρατικοποίηση των μεγάλων βιομηχανιών και το πέραςμα της λειτουργίας των εργοστασίων στους εργάτες και στους τεχνικούς με τη συνεργασία των αντίστοιχων υπουργών του Λαϊκού Μετώπου".¹⁶

Μια τέτοια απόφαση μπορεί να ήταν αντιφατική, αφού οι υπουργοί του Λαϊκού Μετώπου κάθε άλλο παρά ήθελαν μια τέτοια σύγκρουση με τ'αφεντικά. Ομως, έδειχνε προς τα πού έψαχναν τη λύση οι απεργιοί: προς την κατεύθυνση να πάρουν τον έλεγχο των εργοστασίων στα δικά τους χέρια. Στις 11 Ιούνη, ακούγονταν φήμες ότι οι μεταλλεργάτες "θα ξεχύνονταν στους δρόμους του Παρισιού", όπως έγραψε μια εφημερίδα. Μετά από αυτά οι εργοδότες στη μεταλλοβιομηχανία έτρεξαν να ικανοποιήσουν όλα τα αιτήματα.

Δεν ήταν μόνο οι μεταλλεργάτες που αμφισβήτησαν τις Συμφωνίες της Ματινιόν. Οι αντιπρόσωποι των οικοδόμων του Παρισιού συγκεντρώθηκαν για να συζητήσουν αν θα σταματήσουν τις απεργίες. Οι τζαμάδες και οι μογατιόδες αποφάσισαν να συνεχίσουν τις κινητοποιήσεις. Την ώρα που γινόταν η συνεδρίαση 8.000 μπετατζήδες διαδήλωναν έξω από το κτίριο τραγου-

Οι καταλήψεις των εργοστασίων

δώντας τη Διεθνή.

Στις 10 και 11 Ιούνη τίποτα δεν κουνιόταν στο Παρίσι και στις περισσότερες μεγάλες πόλεις και στ' ανθρακωρυχεία της βορειανατολικής Γαλλίας. Χώροι που ποτέ πριν δεν είχαν γνωρίσει τον συνδικαλισμό έμπαιναν στις απεργιακές κινητοποιήσεις με δυναμική μεγαλύτερη ακόμα και από τους παραδοσιακά συνδικαλισμένους και μαχητικούς μεταλλεργάτες. Οι κωμωτρίες και άλλες εργαζόμενες στα πολυκαταστήματα Γκαλερί Λαφαγιέτ, Πριντέπ και Μπον Μαρσέ κλείδωσαν τους διεθνείς στα γραφεία και κατέλαβαν τα καταστήματα. Οι εργαζόμενοι στις ασφαλιστικές εταιρείες διαδήλωσαν και συγκρούστηκαν με τους φασίστες του Croix de Feu. Τα εστιατόρια, οι καφετέριες και τα ξενοδοχεία έκλεισαν από τις απεργιακές φρουρές και το Παρίσι τη μια στιγμή έμοιαζε έρημο και την άλλη βούιζε από τις φωνές των διαδηλωτών.

Εξω από το Παρίσι, στη Λιλ οι εφημερίδες δεν κυκλοφόρησαν και όταν οι εργοδότες προσπάθησαν να φέρουν εφημερίδες από αλλού, οι απεργοί κατάστρεψαν τα φορτηγά και μετά κατέλαβαν τα τυπογραφεία. Στο Μπουσέν οι εργαζόμενοι στα μικρά ποταμόπλοια του Σηκουάνα απέκλεισαν με τα σκάφη τον ποταμό, διακόπτονταν την συγκοινωνία ανάμεσα στην πρωτεύουσα και τις βόρειες περιοχές. Στη Δουνκέρκη οι λιμενεργάτες κατέλαβαν τις αποβάθρες. Στην Τουλούζ σταμάτησαν τα πάντα. Στο Νανσύ το κέντρο της πόλης πλημμύρισε από διαδηλωτές απεργούς των χημικών βιομηχανιών. Δέκα χιλιάδες αγρεργάτες της περιοχής του Σηκουάνα κατέλαβαν τ'αγροκτήματα. Οι απεργίες των αγρεργατών εξαπλώθηκαν και στις γαλλικές αποικίες της Βόρειας Αφρικής όπου υπήρξαν σκληρές συγκρούσεις με τον γαλλικό στρατό κατοχής.

Η κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου έμοιαζε να τα έχει χαμένα. Μέρα και νύχτα οι υπουργοί έκαναν συνεδριάσεις όπου επεξεργάζονταν τις λεπτομέρειες των διαφόρων συλλογικών συμβάσεων που πρότειναν οι εργοδότες και οι ηγεσίες των συνδικάτων, προκειμένου να βρουν μια κοινά αποδεκτή φόρμουλα. Ο Λέον Μπλουμ πηγαινοερχόταν ανάμεσα στη Βουλή και στη Γερουσία προσπαθώντας να πείσει τους βουλευτές των Ριζοσπαστών να δεχθούν τις νομοθετικές ρυθμίσεις για το 40ωρο κλπ, έτσι ώστε να ψηφιστούν γρήγορα και να ηρεμήσουν οι εργάτες.

Πραγματικά, τη νύχτα της 11 Ιούνη η Βουλή, σε μια σύντομη συνεδρίαση ψήφισε νόμους για πληρωμένες διακοπές και τις συλλογικές συμβάσεις. Η ηγεσία της CGT ζήτησε αμέσως να σταματήσουν οι απεργίες και οι καταλήψεις, αφού "τα βασικά αιτήματα είχαν ικανοποιηθεί". Την ίδια ώρα η κυβέρνηση

ση κινήσει τη στρατιά της αστυνομίας στα περίχωρα του Παρισιού, ενώ είχαν ήδη αρχίσει περιπολίες στη βόρεια Γαλλία και στις περιοχές που απεργούσαν οι αγρεργάτες. Στις 12 Ιούνη η αστυνομία κατάσχεσε όλα τα φύλλα της τροτσκιστικής εφημερίδας La Lutte Ouvrière (Εργατική Πάλη) και η κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι θα κινήσει τη δικαστική δίωξη των ηγετών της αριστερής αυτής οργάνωσης.

Μερικές ημέρες αργότερα ο σοσιαλιστής υπουργός Εσωτερικών, ο Σολενγκρό, ανακοίνωσε ότι "η κυβέρνηση δεν θα ανεχόταν άλλο τις καταλήψεις εργοστασίων". Ο ιστορικός Τζούλιαν Τζάκσον έγραψε:

"Ο Μπλουμ αργότερα σημείωσε σχετικά μ' αυτή την περίοδο ότι τ' αφεντικά τον είδαν σαν σωτήρα τους, επειδή είχε βάλει τέρμα στο μεγαλύτερο απεργιακό κίνημα σ' ολόκληρη την ιστορία της Γαλλίας. Αυτό μπορεί και να 'ταν σωστό, αλλά στην πραγματικότητα η Συμφωνία της Ματινιόν δεν είχε ιδιαίτερη επίδραση στις απεργίες. Ο πραγματικός σωτήρας της άρχουσας τάξης ήταν ο Μορίς Τορέζ, ο ηγέτης του Κομμουνιστικού Κόμματος".¹⁷

Το Κομμουνιστικό Κόμμα

Την κρίσιμη μέρα της 11 Ιούνη, σε μια μεγάλη συγκέντρωση κομματικών στελεχών ολόκληρης περιοχής του Παρισιού, ο Τορέζ δήλωσε κατηγορηματικά:

"Αυτή τη στιγμή δεν μπαίνει θέμα για την εργατική τάξη και το Κόμμα να διεκδικήσει την εξουσία... Ποια θα 'ναι λοιπόν η συνέχεια; Ε, λοιπόν, πρέπει να γνωρίζουμε πώς να κλείνουμε μια απεργία, όταν τα αιτήματά της έχουν ικανοποιηθεί. Όμως, ακόμα περισσότερο, πρέπει να γνωρίζουμε πώς να δεχόμαστε ένα συμβιβασμό έστω και αν δεν έχουν ικανοποιηθεί όλα τα αιτήματα".¹⁸

Στο ίδιο περίπου μήκος κύματος κινούνταν και οι δηλώσεις των Ριζοσπαστών ηγετών. Ωστόσο, δεν ήταν η φωνή των Ριζοσπαστών ή ακόμα και των Σοσιαλιστών που μετρούσε πάνω στους εργάτες, αλλά η φωνή του Κομμουνιστικού Κόμματος.

Όπως φαίνεται καθαρά απ' τους παρακάτω πίνακες, το μεγάλο απεργιακό κύμα είχε ως αποτέλεσμα την πρωτοφανή αύξηση του ΚΚΓ σε μέλη:

Οι καταλήψεις των εργοστασίων

1933	29.000
1934	42.000
1935	87.000
1936 Φλεβάρης	90.000
1936 Μάρτης	101.000
1936 Απρίλης	106.000
1936 Μάης	131.000
1936 Ιούνης	141.000
1936 Ιούλης	216.000
1936 Αύγουστος	246.000
1936 Σεπτέμβρης	260.000
1936 Οκτώβρης	278.000
1936 Νοέμβρης	284.000
1936 Δεκέμβρης	288.000

Με λίγα λόγια τα μέλη του ΓΚΚ μέσα στο '36 είχαν τριπλασιαστεί. Η αύξηση σε μέλη της Κομμουνιστικής Νεολαίας ήταν ακόμα πιο εντυπωσιακή.

1933	3.500
1934	10.000
1935	25.000
1936 Γενάρης	25.000
1936 Φλεβάρης	28.000
1936 Ιούνης	52.000
1936 Ιούλης	72.000
1936 Αύγουστος	86.000
1936 Νοέμβρης	100.000

Το Σοσιαλιστικό Κόμμα, έστω κι αν δεν μεγάλωνε τόσο γρήγορα, είχε επίσης αξιοσημείωτη αύξηση μελών: Από 131.000 στα 1933 έφτασε στις 202.000 στα 1936. Το ίδιο και η Νεολαία των Σοσιαλιστών, που από 11.320 μέλη το '34 έφτασε στις 54.640 στα 1937.²⁵

Η δύναμη όμως του ΚΚΓ αυξήθηκε εντυπωσιακά όχι μόνο εξαιτίας της αύξησης σε μέλη, αλλά κυρίως απ' το γεγονός ότι είχε εξελιχθεί σε κυρίαρχη δύναμη μέσα στα συνδικάτα. Τα μέλη της CGT από 785.000 το '35 είχαν αυξηθεί σε 4.000.000 το '37. Μολονότι το 1936 η έκρηξη εγγραφών νέων μελών στα συνδικάτα απλώθηκε σε κάθε χώρο, η πιο σοβαρή αύξηση σημειώθηκε στη βιομηχανία, όπου το ΚΚΓ είχε πολύ μεγαλύτερες ρίζες από το

Εργάτες της Ρενό Μπιγκκόν στην
αυλή του καταληγμένου εργοστασίου

SFIO. Μεταξύ των μεταλλεργατών, πχ, ενώ το ποσοστό των συνδικαλισμένων σε σχέση με το συνολικό αριθμό των εργατών ήταν το 1935 μόνο 4%, στα 1937 έκανε άλμα ως το 71%. Στους εργάτες κλωστοϋφαντουργίας από 7 σε 55%, στους οικοδόμους από 6 σε 63,5%, στους ανθρακωρύχους από 13 σε 81%

Μέσα απ' τις τάξεις του Λαϊκού Μετώπου, το ΚΚΓ αναδυόταν ως η καταλυτική δύναμη των εξελίξεων εξαιτίας των διευρυμένων βάσεων που διέθετε μέσα στην εργατική τάξη. Το Κομμουνιστικό Κόμμα ήταν αποφασισμένο να σταματήσει την εργατική έκρηξη. Το σύνθημα του Τορέζ - "πρέπει να ξέρουμε πώς να σταματάμε τις απεργίες" - έγινε η καραμέλλα στους λόγους όλων των συνδικαλιστών. Είναι χαρακτηριστική η δήλωση ενός δεξιού βουλευτή, του Ρενέ Ντομάνζ στις 12 Ιούνη: "Το Κομμουνιστικό Κόμμα, ευτυχώς, ήταν αυτό που με κάθε τρόπο βοήθησε τον Λεόν Μπλουμ να διασφαλίσει τον περιορισμό των απεργιών και την απελευθέρωση των χώρων εργασίας από τις καταλήψεις".¹⁹

Στις 21 Ιούνη, μετά το τέλος του απεργιακού κύματος, η Εκτελεστική Επιτροπή της CGT, αποτίμησε ως εξής τα γεγονότα του Ιούνη:

"Η CGT. συγχαίρει για μια ακόμα φορά τους εργάτες για την αξιοθαύμαστη αυτοσυγκράτηση που επέδειξαν στον αγώνα τους... Η CGT δηλώνει για μια ακόμα φορά την αγανάκτησή της για τα ανεύθυνα αυτά στοιχεία που σε αρκετές περιπτώσεις επικείμενησαν να επεκτείνουν τη σύγκρουση χωρίς κανένα λόγο με μόνο στόχο να φέρουν την αταξία... Η CGT σημειώνει ότι η πολιτική της κυβέρνησης και των τοπικών αρχών δεν πρέπει να παρεμποδίζεται στους χώρους δουλειάς από πράξεις που θα είχαν συνέπεια την εξασθένηση της θέσης του Λαϊκού Μετώπου και θα έδιναν την ευκαιρία σε ταραχοποιά στοιχεία να το εκμεταλλευθούν".

Το κόμμα που είχε τη μεγαλύτερη επιρροή μέσα στην οργανωμένη εργατική τάξη, το ΚΚΓ, για χάρη της σταλινικής πολιτικής των συμμαχιών με τους αστούς Ριζοσπάστες μέσα στα πλαίσια του Λαϊκού Μετώπου, είχε πετάξει μια μοναδική ευκαιρία να οδηγήσει τους εργάτες στην εξουσία.

Προοίμιο επανάστασης

Με τις καταλήψεις του Ιούνη οι εργάτες κέρδισαν αυξήσεις. Ανάγκασαν την κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου να νομοθετήσει τις 40 ώρες εργασίας τη βδομάδα και τις πληρωμένες διακοπές. Υποχρέωσαν τους εργοδότες να αναγνωρίσουν τις συνδικαλιστικές οργανώσεις στους χώρους δουλειάς και να υπογράφουν συλλογικές συμβάσεις.

Όλα αυτά ήταν πολύ σημαντικά. Όμως, ο Ιούνιος του '36 ήταν κάτι πολύ περισσότερο από ένα άθροισμα κατακτήσεων. Το χαρακτηριστικό των μαζικών απεργιών ήταν οι καταλήψεις, που για πρώτη φορά εμφανίστηκαν στην Ευρώπη σε τόσο μαζική κλίμακα από την ιταλική "Κόκκινη Διετία" του 1920-21. Οι καταλήψεις έδωσαν άλλη διάσταση στο κίνημα.

Στις 11 Ιούνη ολόκληρη η γαλλική οικονομία ήταν σε παράλυση. Τα εργοστάσια ήταν κάτω από τον έλεγχο των εργατών. Οι ηγεσίες των συνδικάτων, είχαν ξεπεραστεί από μαζικό κίνημα, τουλάχιστον όσον αφορά στα αιτήματα που έβαζε ο κόσμος από τα κάτω.

Ο Ντανός και Γκιμπτελέν γράφουν στο βιβλίο τους για τον Ιούνη '36:

"Σε τι διέφερε ο Ιούνιος από ένα "απλό" απεργιακό κύμα; Πρώτον, οι καταλήψεις πολλαπλασίαζαν την αποτελεσματικότητα της κινητοποίησης. Η εργοδοσία δεν μπορούσε να φέρει απεργοσπάστες και φοβόταν να στείλει τις δυνάμεις καταστολής γιατί ανησυχούσε ότι στις συγκρούσεις θα καταστραφούν τα ίδια τα μηχανήματα... Αλλά πολύ πιο σημαντικό ήταν ότι η κατάληψη γινόταν γρήγορα κέντρο δράσης, χώρος που οι εργάτες μαζεύονταν, συζητούσαν, αποφάσιζαν, κέρδιζαν συμπάρασταση...

...Δεύτερον, οι καταλήψεις δημιουργούσαν τις προϋποθέσεις για μια παραδειγματική οργάνωση της κινητοποίησης στους χώρους δουλειάς. Η εικόνα ήταν σχεδόν παντού η εξής: Στην είσοδο του καταληγμένου χώρου υπάρχει μια απεργιακή φρουρά. Στην πύλη ανεμίζουν σημαίες, κόκκινες σημαίες, αλλά και η τριχρώμη γαλλική. Κολημένες στους τοίχους είναι αφίσες των κομμάτων του Λαϊκού Μετώπου. Δίπλα υπάρχει, μια εφημερίδα τοίχου που εξηγεί τα αιτήματα των εργατών κάτω από την επικεφαλίδα "τάδε μέρα της απεργίας" και προσκαλεί τους περαστικούς να ρίξουν μερικά φράγκα στο κουτί της οικονομικής ενίσχυσης.

Μέσα στη κατάληψη όλη η διεύθυνση είναι στα χέρια της απεργιακής επιτροπής, που ήταν χωρισμένη σε υποεπιτροπές, η κάθε μια με το δικό της πρόεδρο. Τα ονόματα των προέδρων των υποεπιτροπών με τα καθήκοντα που έχουν είναι γραμμένα συνήθως σ' ένα χαρτί στον τοίχο. Τα καθήκοντα αυτά είναι: Υπεύθυ-

νοι τάξης, που δίνουν τις άδειες εισόδου και εξόδου στους απεργούς, υπεύθυνοι για τις απεργιακές φρουρές, υπεύθυνοι καθαριότητας, ασφάλειας και συντήρησης των μηχανών, υπεύθυνοι διατροφής και ύπνου, υπεύθυνοι οργάνωσης της διασκέδασης και τέλος υπεύθυνοι για την οικονομική ενίσχυση και το απεργιακό ταμείο...

...Καθημερινά γινόντουσαν συγκεντρώσεις, όπου τα μέλη της απεργιακής επιτροπής ενημέρωναν τους εργάτες και συζητούσαν για την καλύτερη οργάνωση της κατάληψης. Τον υπόλοιπο χρόνο οι απεργοί οργάνωναν την εσωτερική ζωή με χορευτικές βραδιές, ερασιτεχνικά θεατρικά σκετς, παίζοντας χαρτιά ή συζητώντας σε μεγάλες παρέες για κάθε πολιτικό ζήτημα. Ένα ακορντεόν ή μια φυσαρμόνικα ήταν αρκετά για να ζωντανέψει το γλέντι. Πολύ συχνά έρχονταν ορχήστρες ή ηθοποιοί από τα κοντινά θέατρα ή καμπαρέ, που κι αυτά είχαν κατέβει σε απεργία...

...Να πώς περιγράφει τις εντυπώσεις της η εργάτρια Σιμόν Βέλ (δεν έχει καμιά σχέση με τη σύγχρονη δεξιά γαλλίδα πολιτικό), όταν πήγε στο καταλημμένο εργοστάσιο από το οποίο η ίδια είχε απολυθεί πριν μερικούς μήνες:

“Παντού στην απεργία επικρατούσε χαρούμενη ατμόσφαιρα. Είχα πάει για δω τις φίλες και τους φίλους μου με τους οποίους δούλευα παλιότερα... Τι χαρά να περνάω την πύλη και να με συνοδεύει το χαμόγελο ενός εργάτη. Τι χαρά να περιδιαβαίνω μέσα στο χώρο όπου κάποτε ένοιωθα αλυσσοδεμένη στις μηχανές. Τι χαρά ν’ακούω μουσική, τραγούδια, γέλια, εκεί που κάποτε ακουγόταν το μονότονο και ανελέητο χτύπημα των εμβόλων... Ίσως η σκληρή πάλη για την επιβίωση ξεκινήσει πάλι σε λίγες μέρες. Αλλά για πρώτη φορά, διαφορετικές μνήμες θα κυνηγούν αυτές τις βαριές μηχανές. Σουβενίρ, που δεν θα έχουν να κάνουν σε τίποτα με την παγερή σιωπή, το σφίξιμο των δοντιών, την υποταγή. Ναι, είμαστε αποφασισμένοι ν’αντιμετωπίσουμε το οτιδήποτε, αλλά κανείς δεν νοιώθει να τον λούζει μια η αγωνία. Είμαστε ευτυχισμένοι”...

...Τρίτον, το κίνημα αποκτούσε μέρα με τη μέρα επαναστατικές προεκτάσεις και αυτό εκφραζόταν ακόμα περισσότερο όταν όλος αυτός ο κόσμος ξεχυνόταν στις διαδηλώσεις ή όταν έβλεπε ότι θα χρειαζόταν να αντιμετωπίσει κάποια επίθεση. Στην διαδήλωση των οικοδόμων και των εργαζόμενων στα εστιατόρια και στα ξενοδοχεία στις 11 Ιούνη τα συνθήματα των απεργών ζητούσαν “τέλος στην εκμετάλλευση”... Στη Δουνκέρκη το λιμάνι ήταν στα χέρια των λιμενεργατών μέχρι και τις 20 Ιούνη... Στην Μασσαλία, οι ναυτεργάτες κατέλαβαν τα πλοία και ύψωσαν κόκκινες σημαίες. Στην ίδια πόλη, οι εφημερίδες παρέμεναν κλειστές. Όταν ο δήμαρχος της πόλης και υπουργός Εμπορικού Ναυτικού του Λαϊκού Μετώπου, Ανρί Τασό, έκανε μια δημόσια έκκληση στις ηγεσίες των

συνδικάτων να πείσουν τους εργάτες να δεχθούν το συμβιβασμό, ξέσπασαν διαδηλώσεις που κατέληξαν σε συγκρούσεις με τους φασίστες. Τελικά, ο ίδιος ο Τορέζ αναγκάστηκε να πάει στη Μασσαλία για να μιλήσει στους εκπρόσωπους των απεργών... Στις 12 Ιούνη ο σοσιαλιστής υπουργός Εσωτερικών, Σολενγκρό, κατήγγειλε στη Βουλή ότι “στα προάστια της Λιλ η απεργιακή επιτροπή ζήτησε από τους εργάτες να οπλιστούν με ότι μπορούν για να αμυνθούν απέναντι σε μια πιθανή φασιστική επίθεση...”. Ο ίδιος έλεγε στις 26 Ιούνη: “Πείτε μου, κύριοι, δεν θα είχαμε σώσει πολλά εξαρτήματα μηχανών από το να γίνουν όπλα στα χέρια των απεργών, αν είχαμε στείλει την αστυνομία νωρίτερα;”... Σε πολλές περιπτώσεις από το βήμα της Βουλής ακούστηκαν διαμαρτυρίες δεξιών βουλευτών για “στρατιώτες που συμμετέχουν στις διαδηλώσεις με τις στολές τους, χέρι χέρι με τους απεργούς”...

...Η γενίκευση αυτής της επαναστατικής τάσης φάνηκε από τις πολυάριθμες περιπτώσεις απεργών που διαμαρτύρονταν για την απόφαση της CGT να σταματήσουν οι κινητοποιήσεις. Η διαμαρτυρία, τουλάχιστον σε ένα από τα μεγαλύτερα και πιο κεντρικά στο κίνημα του Ιούνη εργοστάσια, μετατράπηκε σε οργανωμένη αμφισβήτηση. Η απεργιακή επιτροπή της μεταλλοβιομηχανίας Hotchkiss στο Λεβαλουά, οργάνωσε συγκέντρωση όλων των απεργιακών επιτροπών από τις εκατοντάδες επιχειρήσεις της περιοχής στην αυλή του εργοστασίου. Στον εκπρόσωπο της CGT επιτράπηκε να έχει μόνο μια ολιγόλεπτη “συμβουλευτική” παρέμβαση. Με άλλα λόγια, οι απεργοί της Hotchkiss κινιόντουσαν στην κατεύθυνση του δικτύου της οργάνωσης των εργατών στους χώρους δουλειάς, της οργάνωσης που θα συνέδεε τα εργοστάσια με ένα όργανο που θύμιζε τα σοβιέτ, με την αυθεντική σημασία της λέξης...”²⁰

Μια άλλη πλευρά του Ιούνη ήταν η επίδραση που είχε έξω από την ίδια τη Γαλλία. Στις γαλλικές αποικίες, οι ντόπιοι εργάτες ένοιωσαν αμέσως ότι ήταν η ώρα να ξεσηκωθούν στο πλευρό των γάλλων συντρόφων τους και να αμφισβητήσουν την ιμπεριαλιστική κυριαρχία.

Εγιναν συγκρούσεις απεργών, όχι μόνο με την αστυνομία, αλλά και με τις παραστρατιωτικές ομάδες που οργάνωναν οι γάλλοι καπιταλιστές για ν’αντιμετωπίσουν μια ενδεχόμενη αντιαποικιοκρατική εξέγερση. Τέτοιες μάχες έγιναν στα ορυχεία Κουένζα στις 29 Ιούνη, στο Αλγέρι, στο Μοσταγκανέμ και στο Οράν στις 30 Ιούνη και στα ορυχεία φωσφόρου του Μαρόκου στις 3 Ιούλη.

Στην Ισπανία, όπου οι εργάτες και οι αγρότες είχαν ξεκινήσει τη δική τους εξέγερση που σύντομα θα οδηγούσε σε μια πραγματική επανάσταση, τα νέα από τις μαζικές απεργίες στη Γαλλία ξεσήκωσαν ένα κύμα ενθουσια-

Απεργοί ανθρακωρύχοι στο Βέλγιο

σμού. Στη Βρετανία, αναφέρθηκαν τον Ιούνιο περιπτώσεις καταλήψεις γραφείων από δημόσιους υπάλληλους.

Ομως η χώρα που επηρεάστηκε περισσότερο ήταν το γειτονικό Βέλγιο. Στις 2 Ιούνιο, ξεκίνησαν απεργία με αίτημα αυξήσεις οι ανθρακωρύχοι της Αντβέρπης. Η απεργία ήλθε στο μέσο μιας πολιτικής κρίσης που προέκυψε από τις εκλογές του Μάη. Την επόμενη μέρα απεργούσαν δυο χιλιάδες εργάτες στη βιομηχανία διαμαντιών και οι ανθρακωρύχοι της Λιέγης. Οι τελευταίοι κατέλαβαν τα ορυχεία, αλλά με απόφαση της κυβέρνησης στην οποία συμμετείχαν οι Σοσιαλιστές, η αστυνομία τους χτύπησε με δακρυγόνα και τους πέταξε έξω.²¹

Στις 15 Ιούνιο άρχισαν απεργία 85.000 μεταλλεργάτες, ενώ στη Λιέγη έκλεισαν τα καταστήματα και οι δημόσιες υπηρεσίες. Στις 18 Ιούνιο κηρύχτηκε γενική απεργία στις Βρυξέλλες, όπου διαδήλωσαν 48.000 κλωστούφαντουργοί και χιλιάδες ανθρακωρύχοι που χρησιμοποίησαν τα εργαλεία τους για να ξηλώσουν τα πεζοδρόμια και να φτιάξουν οδοφράγματα. Στις 20 Ιούνιο απεργούσαν 400.000 εργάτες σε όλο το Βέλγιο. Στις 21, οι εργοδότες, με τη μεσολάβηση της κυβέρνησης, υπέγραψαν συμβάσεις που παραχωρούσαν αυξήσεις και πληρωμένες διακοπές και οι κινητοποιήσεις σταμάτησαν, με την πα-

ρέμβαση των συνδικαλιστικών ηγεσιών.

Τον Ιούνιο του '36, οι δυνατότητες για μια εργατική επανάσταση που θα μπορούσε να απλωθεί σε όλη την Ευρώπη και να βάλει φραγμό στον φασισμό και στον πόλεμο, ήταν υπαρκτές. Οι γάλλοι εργάτες βρέθηκαν στο κέντρο αυτής της επαναστατικής έκρηξης. Όπως σωστά γράφουν οι Ντανός και Γκιμπελέν:

“...Σε τελευταία ανάλυση, είναι περιττό να απαριθμούμε τον κατάλογο των επαναστατικών τάσεων μέσα στο κίνημα του Ιούνιο. Το κίνημα των καταλήψεων ήταν το ίδιο ένα επαναστατικό ξεσκήωμα. Ήταν μια μαζική απεργία χωρίς επίσημη κάλυψη των ηγεσιών, μια απεργία που δημιούργησε σε πολλές περιπτώσεις νέα όργανα εξουσίας, μια απεργία που κινητοποίησε εκατομμύρια εργάτες σε κατευθύνσεις που ξεπερνούσαν κατά πολύ τους απλούς οικονομικούς στόχους. Μια απεργία τέτοιου τύπου είναι συνήθως το προοίμιο μιας επανάστασης”.²²

Ο Τρότσκι απέναντι στα γεγονότα του Ιούνιο '36

Στις 5 Ιούνιο 1936 ο Τρότσκι έγραψε ένα άρθρο με τίτλο “Το αποφασιστικό στάδιο”. Σ’ αυτό το άρθρο ανέλυε τη δυναμική και τον επιταχυνόμενο ρυθμό με τον οποίο οξυνόταν απότομα η ταξική σύγκρουση στη Γαλλία. Στον επίλογο του άρθρου κατέγραψε τα συμπεράσματά του σχετικά με τα άμεσα καθήκοντα της εργατικής τάξης:

“Για άλλη μια φορά οι γάλλοι εργάτες απέδειξαν ότι είναι αντάξιοι της ιστορικής τους φήμης. Πρέπει να τους έχουμε εμπιστοσύνη. Τα εργατικά συμβούλια γεννιούνται πάντοτε μέσα σε απεργίες. Η γενική απεργία είναι το φυσικό στοιχείο της εργατικής επανάστασης. Στη συγκεκριμένη φάση οι επιτροπές δράσης δεν μπορεί παρά να είναι οι επιτροπές εκείνων των απεργών που έχουν καταλάβει τις επιχειρήσεις τους. Απ’ τη μια βιομηχανία στην άλλη, απ’ το ένα εργοστάσιο στο άλλο, απ’ τη μια εργατική περιοχή στην άλλη, από πόλη σε πόλη οι επιτροπές δράσης πρέπει να αποκαταστήσουν ένα συνεκτικό δίκτυο μεταξύ τους. Πρέπει να συνεδριάσουν σε κάθε πόλη, σε κάθε παραγωγικό κλάδο κατά περιφέρεια, ώστε να καταφέρουν να συγκαλέσουν ένα συνέδριο όλων των επιτρο-

Οι καταλήψεις των εργοστασίων

πών δράσης στη Γαλλία.

Αυτή θα 'ναι η καινούργια προλεταριακή τάξη πραγμάτων που θα αρχίσει να αντικαθιστά την αναρχία που επικρατεί σήμερα".²³

Στη συνέχεια, στις 9 Ιούνη ο Τρότσκι έγραψε ένα άρθρο που ο τίτλος του μιλάει από μόνος του: "Η Γαλλική Επανάσταση άρχισε!".

"Δεν υπάρχουν πια απεργίες, αλλά μια απεργία. Είναι η ξεκάθαρη στράτευση των καταπιεζόμενων ενάντια στους καταπιεστές. Έχουμε μπροστά μας το κλασικό ξεκίνημα της επανάστασης.

Ολόκληρη η προηγούμενη εμπειρία της εργατικής τάξης, η ιστορία των βασάνων, των πητών, των αγώνων, παίρνει σάρκα και οστά κάτω απ' την επίδραση των γεγονότων, ανεβάζει το επίπεδο της συνείδησης κάθε προλετάριου, ακόμα κι αυτού με την πιο καθυστερημένη συνείδηση και τον οδηγεί να ενταχθεί στις κοινές γραμμές. Ολόκληρη η εργατιά έχει μπει σε κίνηση, κι αυτή η κολοσσιαία δύναμη μάza δεν μπορεί να σταματήσει με λόγια. Η σύγκρουση ή θα καταλήξει στην πιο θριαμβευτική νίκη ή στην πιο επαχθή ήττα για το προλεταριάτο".²⁴

Για τον Τρότσκι τα κέρδη από την εργατική απεργιακή κινητοποίηση του Ιούνη ήταν βεβαίως σημαντικά, αλλά οι νόμοι του καπιταλισμού είναι τέτοιοι, ώστε η απειλή να παρθούν πίσω αυτές οι κατακτήσεις την αμέσως επόμενη περίοδο ήταν υπαρκτή. Το ίδιο το μαστίγιο της αντίδρασης θα ανάγκαζε τους εργάτες να κλιμακώσουν τον αγώνα τους ακόμα παραπέρα. Και τότε θα ξεσπούσε το νέο κύμα της σύγκρουσης:

"Για τον ρυθμό των γεγονότων, που δεν χωράει αμφιβολία ότι θα επιτάχυνθούν, μόνο σκέψεις και υποθέσεις είναι δυνατόν να γίνουν. Ένα μόνο δεδομένο είναι αρκετά ξεκάθαρο: το δεύτερο κύμα σε καμιά περίπτωση δεν θα έχει απ' την πλευρά των μαζών τον ίδιο ειρηνικό, τον σχεδόν ανοιξιάτικο χαρακτήρα που επέδειξε το πρώτο κύμα. Θα είναι πιο ώριμο, πιο επίμονο και άγριο, καθώς θα πηγάζει απ' την απογοήτευση των μαζών για την πρακτική κατάληξη της πολιτικής του Λαϊκού Μετώπου και των αρχικών τους εμπειριών".²⁵

Ο Τρότσκι επέμενε ότι οι μέρες του Ιούνη έδιναν μια γεύση του μέλλοντος. Τελείως καινούργιες δυνατότητες άνοιγαν για την ιστορία και την παγκόσμια επανάσταση. Ένα μήνα αργότερα, στο άρθρο του "Μπροστά στη Δεύτερη Φάση", ο Τρότσκι είναι κατηγορηματικός ότι η Γαλλία βρίσκεται εκεί που διασταυρώνεται ο δρόμος της επανάστασης με το δρόμο της καταστροφής.

"Τον Ιούνη οι εργάτες εξάσκησαν μια κολοσσιαία πίεση πάνω στην άρχουσα τάξη, αλλά δεν οδήγησαν αυτή την πίεση ως την απόλυτη συνέπειά της. Απέδειξαν την επαναστατική τους θέληση, αλλά φανέρωσαν και τις αδυναμίες τους: την έλλειψη ενός προγράμματος και μιας ηγεσίας. Όλα τα χαρακτηριστικά, όλες οι ανίστες πληγές της καπιταλιστικής κοινωνίας παραμένουν ανέπαφα. Τώρα είναι η περίοδος που ξεδιπλώνονται οι προετοιμασίες απ' την πλευρά της αντίδρασης για αντεπίθεση: καταστολή των αριστερών αγωνιστών, ολοένα και πιο δηλητηριώδης προπαγάνδα απ' την πλευρά των δεξιών, πειραματισμοί με την άνοδο των τιμών, κραυγές και κινητοποιήσεις απ' την πλευρά των βιομηχάνων για μεγάλης έκτασης λοκ-άουτ".²⁶

Αυτή η προσωρινή ανακωχή, που συνδυάστηκε με το ξεκίνημα της αντεπίθεσης των αφεντικών, μπορούσε να έχει μόνο την ακόλουθη κατάληξη:

"Είτε μια πανωλεθρία, που θα βάλει ταφόπλακα στο εργατικό κίνημα για πολλά χρόνια μετά τον αναπόφευκτο θρίαμβο της φασιστικής αντίδρασης, ή - στην καλύτερη περίπτωση - ένα σκληρό μάθημα στρατηγικής που θα ωριμάσει την εργατική τάξη, θα ανανεώσει την ηγεσία της και θα προετοιμάσει τις συνθήκες της μελλοντικής νίκης".²⁷

Δυστυχώς, όπως θα δούμε παρακάτω, αυτά τα λόγια του Τρότσκι άντεξαν στην επιβεβαίωση της ίδιας της πραγματικότητας κι αποδείχτηκαν προφητικά. Κανείς απ' τους μεγάλους μαρξιστές δεν ξεπέρασε τον Τρότσκι στην ικανότητα να χρησιμοποιεί την ιστορική υλιστική μέθοδο, να συνθέτει τους οικονομικούς κοινωνικούς και πολιτικούς παράγοντες και να συλλαμβάνει τους βαθύτερους δεσμούς τους με τη ψυχολογία και την κοινωνική συνείδηση των εκατομμυρίων ανθρώπων, όπως επίσης και με τη βαρύτητα κάθε φορά του υποκειμενικού παράγοντα, δηλαδή το ρόλο των εργατικών κομμάτων και των ηγετών των εργατών στη διάρκεια των μεγάλων γεγονότων.

Τη διετία 1937-38 οι καπιταλιστές, συνεταιρικά με την κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου και υποβοηθούμενοι απ' τους ηγέτες του Κομμουνιστικού Κόμματος, του Σοσιαλιστικού Κόμματος και των συνδικάτων πήραν πίσω πολλές απ' τις κατακτήσεις του Ιούνη του '36.

Το απεργιακό κύμα υποχωρεί

Απ' τις 13 του Ιούνη άρχισαν να εγκαταλείπονται οι καταλήψεις εργοστασίων. Οι Συμφωνίες της Ματινιόν αποδείχτηκαν ένα πολύ αποτελεσματικό όπλο για την ανάσχεση των εργατικών αγώνων και στη συνέχεια βοήθησαν να περάσει η αστική τάξη στην αντεπίθεση. Ο νέος νόμος για τις συλλογικές διαπραγματεύσεις αποδείχθηκε αρκετά αποτελεσματικός στο να θέτει γρήγορα υπό έλεγχο τις αντιδράσεις. Την πενταετία 1930-35 ο μέσος όρος συλλογικών συμβάσεων που υπογράφονταν ετησίως ήταν 22. Αυτό ο αριθμός μεταξύ Ιουνίου - Δεκεμβρίου του '36 έφτασε στις 2.336.

Καθώς συχνά ξεσπούσαν διαμάχες πάνω στην ερμηνεία των συλλογικών συμβάσεων, η κυβέρνηση θέσπισε στα τέλη του '36 το νόμο περί υποχρεωτικής διαιτησίας, ο οποίος παράπεμπε σε νέες διαδικασίες διαπραγμάτευσης κάθε σχετική διαμάχη. "...Απ' τις 9.631 διαφορές που αναφέρθηκαν στους διευθυντές της αστυνομίας στο διάστημα απ' τον Γενάρη του '37 ως τον Μάρτη του '38, οι 6.199 υποβλήθηκαν προς τη διαιτησία. Απ' αυτές, το 27% (2610) επιλύθηκε μέσα σε τέσσερις μέρες από τις κλαδικές επιτροπές επιδιαιτησίας, ενώ το 37% (3.589) παραπέμφθηκε σε ακόμα πιο χρονοβόρες διαδικασίες μέχρι να επιλυθεί. Η σχετική εργασιακή ειρήνη του 1937 χρωστούσε μαλλον αρκετά στη λειτουργία του νόμου της διαιτησίας".

Η πτώση της μαχητικής δράσης των εργατών άνοιξε τα φτερά της ανεπίθεσης για τ' αφεντικά. Το ίδιο το Συνέδριο της CGT στα 1938 διαπιστώνει ότι "από το καλοκαίρι του '36 άρχισαν τ' αφεντικά να οργανώνουν την αντίθεσή τους, η οποία από τον ένα μήνα στον άλλο μεγάλωνε".²⁹

Βοηθούμενοι από την κυβέρνηση, οι καπιταλιστές άνοιξαν μέτωπο ενάντια στο πενθήμερο. Λίγο μετά τη εφαρμογή των πρώτων διατάξεων που έθεταν το πενθήμερο σε εφαρμογή, τα αφεντικά απαίτησαν να δουλεύουν οι εργάτες κάποιες μέρες παραπάνω σ' αντάλλαγμα των διακοπών των Χριστουγέννων και του Νέου Έτους, που μόλις είχαν κατακτηθεί. Προχώρησαν επιπλέον στην επιβολή παραπάνω ωρών εργασίας την περίοδο αιχμής στις βιομηχανίες που υπήρχε μια μείωση στις δραστηριότητές τους κάποιες συγκεκριμένες εποχές του έτους. Σαν επακόλουθο αυτού ήρθε η έγκριση για υπερωρίες σε νευραλγικούς τομείς της οικονομίας.

Η οικονομική πολιτική της κυβέρνησης του Λαϊκού Μετώπου εξάλειψε τις κατακτήσεις του Ιούνη του '36. Τον Σεπτέμβρη του '36 μια υποτίμηση του φράγκου υπονόμωσε την αγοραστική δύναμη των εργατών. Τον Μάη του '38 οι τιμές λιανικής ήταν 47% υψηλότερες απ' τις αντίστοιχες δυο χρόνια

ωρίτερα. Ο πληθωρισμός ανέβηκε τόσο πολύ, ώστε τον Μάη του '38 οι πραγματικοί μισθοί μετά βίας προσέγγισαν τα επίπεδα πριν τη Συμφωνία της Ματινιόν.

Τον Σεπτέμβρη του '36 ο Μπλουμ ανακοίνωσε ένα πρόγραμμα πολεμικού επανεξοπλισμού τέτοιας κλίμακας, που καμιά προηγούμενη κυβέρνηση δεν είχε επιχειρήσει. Αυτό υπονόμωσε το επίπεδο ζωής των εργατών. Όπως ο ίδιος ο Μπλουμ αναγνώριζε τον Φλεβάρη του '37, "είναι δύσκολο να συνδυαστεί μια τολμηρή πολιτική κοινωνικής μεταρρύθμισης με μια εντατική προσπάθεια επανεξοπλισμού. Τις προσπάθησαμε και τις δυο μαζί", και βγήκε νικητής ο επανεξοπλισμός. Ένας ιστορικός της περιόδου του επανεξοπλισμού, ο Ρόμπερτ Φρανκ, σχολιάζει: "Μιλώντας με όρους κυβερνητικών δαπανών, ο Μπλουμ ξόδεψε περισσότερα για όπλα παρά για βούτυρο".

Σ' ολόκληρη τη διάρκεια της κυβέρνησης Μπλουμ τ' αφεντικά είχαν βγει στην επίθεση εναντίον των εργατών. Ο Άρθουρ Μιτζμαν γράφει στο άρθρο του "Η γαλλική εργατική τάξη και η κυβέρνηση Μπλουμ (1936-1937)".

"Κηρύσσοντας μια εκστρατεία αντίστασης στις εργατικές οργανώσεις, η νεοϊδρυμένη Γενική Συνομοσπονδία των Γάλλων Εργοδοτών ήταν αποφασιστική στην παρεμπόδιση κάθε νέας κατάκτησης απ' την πλευρά των εργατών και στην ακύρωση όσων γίνονταν περισσότερων από τους συμβιβασμούς που έκαναν τα αφεντικά στο Ματινιόν".³⁰

Οι απολύσεις και οι διαθεσιμότητες εργατών βρέθηκαν στην ημερήσια διάταξη, με ιδιαίτερη προτίμηση βέβαια σ' όσους εργάτες ήταν μέλη συνδικάτων.

Αλλά ο Μπλουμ προκειμένου να ικανοποιήσει τη δεξιά έφτασε σ' άκρα και σε άλλους τομείς πέρα απ' την οικονομία. Στις 16 Μάρτη του 1937 έγινε στην παρισινή συνοικία του Κλίσί μια διαδήλωση της Αριστεράς, για να διαμαρτυρηθεί για μια συγκέντρωση φασιστών που η κυβέρνηση αρνιόταν ν' απαγορεύσει. Εγιναν συγκρούσεις μεταξύ των διαδηλωτών και αστυνομίας, στις οποίες η αστυνομία άνοιξε πυρ και δολοφόνησε έξι διαδηλωτές.

Τη επόμενη μέρα τα σωματεία των εργαζόμενων στα λεωφορεία και στο μετρό κάλεσαν μια 24ωρη απεργία για τις 18 του Μάρτη και όλα τα συνδικάτα στο Παρίσι ανταποκρίθηκαν, μετατρέποντας την απεργία σε γενική, έστω κι αν είχε διάρκεια μόνο μισή μέρα.

Ακόμα χειρότερη ήταν η στάση του Μπλουμ απέναντι στην κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου της Ισπανίας. Μόλις δεκαπέντε μέρες αφότου ο Μπλουμ είχε γίνει πρωθυπουργός, ξέσπασε η φασιστική ανταρσία του Φράνκο εναντίον της εκλεγμένης Δημοκρατικής κυβέρνησης (18 Ιουλίου). Στις 20

Οι καταλήψεις των εργοστασίων

Ιούλη ο Μπλουμ έλαβε μια επείγουσα έκκληση της ισπανικής κυβέρνησης για προμήθεια αεροσκαφών και άλλου πολεμικού υλικού. Ο Μπλουμ και οι σοσιαλιστές υπουργοί που συμβουλευτήκη, στην αρχή δήλωσαν ξεκάθαρα ότι σκόπευαν να ανταποκριθούν στο αίτημα, κάτι που σε τελευταία ανάλυση δεν θα ήταν παρά η ικανοποίηση των όρων μιας εμπορικής συμφωνίας που είχε συνάψει με την Ισπανία το 1935 η γαλλική κυβέρνηση. Η βρετανική κυβέρνηση, όμως, με την οποία ο Μπλουμ είχε έρθει σε επαφή στις 23 Ιούλη, αμέσως εξέφρασε την αντίθεσή της στην στάση του Μπλουμ. Η γαλλική δεξιά, συμπεριλαμβανομένων των δεξιών Ριζοσπαστών, μπήκε στο παιχνίδι και απείλησε να ρίξει την κυβέρνηση. Καθώς η δεξιά κυριαρχούσε στη Γερουσία, μια τέτοια απειλή δεν ήταν καθόλου αστεία.

Η κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου υποχώρησε κατά κράτος στις απαιτήσεις των ιμπεριαλιστών και της δεξιάς. Ως τις 2 Αυγούστου ο Μπλουμ είχε ετοιμάσει σχέδιο για ένα "Σύμφωνο Μη-Επέμβασης" στα εσωτερικά της Ισπανίας. Πριν τελειώσει ο μήνας ο Χίτλερ και ο Μουσολίνι το είχαν υπογράψει. Δεν είχαν κανένα πρόβλημα να το πράξουν, μολονότι καλυμμένα ή απροκάλυπτα συνέχιζαν να εφοδιάζουν με όπλα τους ισπανούς φασίστες. Ο Μπλουμ κατάφερε να γίνει συνένοχος για τη νίκη του Φράνκο. Είναι σαφές ότι οι Κομμουνιστές και οι Σοσιαλιστές είχαν τη δύναμη να οργανώσουν τους εργάτες στις βιομηχανίες όπλων και στους σιδηροδρόμους, έτσι ώστε να αγνοήσουν την κυβερνητική πολιτική και να εξασφαλίσουν οι ίδιοι την παράδοση των απαιτούμενων εφοδίων στην εργατική τάξη της Ισπανίας που μαχόταν ηρωικά. Αλλά αυτό θα σήμαινε μια πλήρη, κατευθείαν ρήξη των σχέσεων με τους Ριζοσπάστες, πράγμα το οποίο ούτε οι Κομμουνιστές, ούτε οι Σοσιαλιστές ηγέτες ήταν διατεθημένοι να κάνουν.

Ωστόσο οι καπιταλιστές δεν συγκινήθηκαν απ' την βοήθεια που τους πρόσφερε ο Μπλουμ, που είχε δεσμευτεί να λειτουργήσει μέσα στα πλαίσια του καπιταλισμού, δηλώνοντας χαρακτηριστικά λίγα χρόνια αργότερα ότι θεωρούσε τον εαυτό του ως τον "νόμιμο διαχειριστή" του καπιταλισμού. Στην αρχή ο Μπλουμ έκανε έκκληση ζητώντας απ' τους καπιταλιστές, σαν αντάλλαγμα, να σεβαστούν κι αυτοί με τη σειρά τους τη "νομιμότητα". Δεν ανταποκρίθηκαν: η χώρα μπήκε σε οικονομική κρίση, οι χρηματαγορές είχαν καταληφθεί από πανικό και πολλαπλασιάστηκε η ροή κεφάλαιων προς το εξωτερικό. Στις 22 Ιούνη του 1937 η πρώτη κυβέρνηση Λαϊκού Μετώπου με αρχηγό της τον Μπλουμ παραιτήθηκε κάτω απ' την πίεση της Γερουσίας.

Οι εργάτες αντιμετώπισαν την παραίτηση της κυβέρνησής "τους" με πλήρη αδιαφορία. Η καλύτερη περιγραφή της διάθεσής τους είναι τα παρακάτω

λόγια, που ανήκουν σ' ένα συντηρητικό αντίπαλο του Λαϊκού Μετώπου:

"Μέχρι τώρα, ήταν κοινά αποδεκτό η άποψη ότι η πτώση της κυβέρνησης θα είχε σαν άμεσο επακόλουθο μια γενική απεργία της παρισινής εργατικής τάξης ή τουλάχιστον διαδηλώσεις μεγάλης κλίμακας. Μερικοί μιλούσαν για επανάσταση. Σήμερα, πλέον είναι δεδομένο ότι ποτέ άλλοτε η πτώση μιας κυβέρνησης δεν άφησε τόσο αδιάφορα τα πεζοδρόμια και τις πλατείες. Ούτε μια κίνηση, ούτε μια κραυγή τουλάχιστον. Ούτε χρήση ένοπλης βίας. Κανένας απ' τους συμπολίτες μας, ακόμα κι απ' αυτούς που ήταν ακλόνητοι για τ' αντίθετο, δεν θα περίμενε μια τόσο απλή, κανονική παραίτηση κυβέρνησης".³¹

Σε πόσο μεγάλη αντίθεση έρχεται αυτή η εικόνα με την ευφορία που διακατείχε τον Μπλουμ μερικούς μήνες νωρίτερα, όταν είχε απευθυνθεί στο έθνος σχετικά με τα επιτεύγματα της κυβέρνησής του: "Η ελπίδα επέστρεψε, υπάρχει πάλι ενθουσιασμός για δουλειά και ζωή. Η Γαλλία έχει τώρα ένα νέο πρόσωπο, ένα καινούργιο παρουσιαστικό. Έχουν εγκαθιδρυθεί νέες κοινωνικές σχέσεις. Γεννιέται μια νέα τάξη πραγμάτων".³²

Η κυβέρνηση που αντικατέστησε την κυβέρνηση Μπλουμ είχε πρόεδρο το Ριζοσπάστη Καμίγ Σοτέμπ και ήταν ακόμα πιο δεξιά απ' την προηγούμενη. Το υπουργείο Οικονομικών το εμπιστεύθηκαν στον Ζόρζ Μπονέ, έναν Ριζοσπάστη που ήταν σταθερά αντίθετος με το Λαϊκό Μέτωπο.

Στην αρχή, τον Ιούνη του '37 η κυβέρνηση Σοτέμπ συμπεριέλαβε μερικούς σοσιαλιστές υπουργούς, που μετά από ένα χρόνο όμως αποκλείστηκαν απ' αυτήν. Τελικά, στις 21 Απρίλη του 1938, αφού είχε μεσολαβήσει ξανά μια κυβέρνηση του Μπλουμ που διήρκεσε μόλις είκοσι έξη μέρες, σχηματίστηκε νέα κυβέρνηση, που πια δεν ήταν του Λαϊκού Μετώπου, με πρόεδρο τον Ριζοσπάστη Νταλαντιέ. Σ' αυτή την κυβέρνηση δεν υπήρχαν σοσιαλιστές, αλλά είχε συμμετοχή η Δεξιά. Παρόλα αυτά υπερψηφίστηκε απ' όλες τις δυνάμεις του κοινοβουλίου (572 υπερ, 5 κατά), απ' την Δεξιά μέχρι τους Κομμουνιστές!

Ολόκληρη την περίοδο του Λαϊκού Μετώπου οι Κομμουνιστές και οι Σοσιαλιστές ηγέτες των εργατών ήταν αντίθετοι σε κάθε σύγκρουση. Οι εργάτες φθείρονταν απ' την αβεβαιότητα και την κόπωση. Η ώρα της τελικής ήττας πλησίαζε.

Οι εργάτες αντιστάθηκαν στην αντεπίθεση των αφεντικών ξανά με απεργίες. Αυτή τη φορά όμως οι απεργίες ήταν αμυντικές και αποσπασματικές. Οδηγούσαν σε ήττες και όχι σε νίκες. Η Δεξιά αποθρασυνόταν όλο και περισσότερο. Ο Πολ Ρεινό, υπουργός Οικονομικών, δήλωνε στις 12 Νοέμβρη του 1938:

“Ζούμε στο καπιταλιστικό σύστημα. Αν είναι λοιπόν να λειτουργήσει αυτό το σύστημα, μας αρέσει ή όχι, πρέπει να υπακούμε στους νόμους του. Αυτοί είναι οι νόμοι του κέρδους, της ατομικής πρωτοβουλίας, της ελεύθερης αγοράς, των ανταγωνιστικών κινήτρων... Ποιος είναι αυτός λοιπόν που πιστεύει ότι στην σύγχρονη Ευρώπη μπορεί να διατηρηθεί η Γαλλία στο επίπεδο ζωής που έχει σήμερα, όταν οι εξοπλιστικές της δαπάνες είναι 25 δις φράγκα και όταν αναπαύεται δυο μέρες στις εφτά;”

Οι Ντανός και Γκιμπελέν σημειώνουν σχετικά:

“Η ομιλία του Ρεϊνό ήταν ο πρόλογος για μια σειρά αντεργατικών διαταγμάτων, που περιλάμβαναν την επαναφορά του 48ωρου, την κατάργηση της αύξησης πάνω στον μισθό για τις πρώτες 250 ώρες υπερωριών, την κατάργηση των άρθρων των συλλογικών συμβάσεων που απαγόρευαν την πληρωμή με το κομμάτι, την επιβολή κυρώσεων σε όποιους αρνιόντουσαν να δουλέψουν υπερωρίες στις βιομηχανίες όπλων, το “κλάδεμα” των διακοπών μετ’ αποδοκών, την επιβολή περιορισμών για τους μετανάστες και το σχηματισμό μιας επικουρικής δύναμης 1.500 αστυνομικών...”

...Διαμαρτυρίες αγανάκτησης ξεσηκώθηκαν απ’ όλα τα κομμάτια της εργατικής τάξης... Απ’ τις 21 Απρίλη 1938 ξέσπασαν απεργίες στις βόρειες περιφέρειες, στον Κάτω Σηκουάνα και στην περιοχή του Παρισιού. Στα εργοστάσια της Ρενό διέκοψαν τη δουλειά στις 23 Απρίλη. Οι εργάτες βρέθηκαν αντιμέτωποι με μια τεράστια κινητοποίηση της αστυνομίας: 100 ύλες της Μηχανοκίνητης Φρουράς, δηλαδή 1.500 άνδρες, επιτέθηκαν στις εγκαταστάσεις κι έγιναν μάχες που κράτησαν 20 με 24 ώρες. Μέσα σε αποπνικτικά σύννεφα δακρυγόνων, εκατοντάδες εργάτες τραυματίστηκαν και 300 φυλακίστηκαν”.³³

Η ηγεσία της CGT ήταν αναγκασμένη να κάνει κάτι. Στις 25 Νοέμβρη κάλεσε μια 24ωρη γενική απεργία για τις 30 Νοέμβρη, δηλώνοντας:

“Η CGT διακηρύσσει ότι η απεργία θα γίνει χωρίς την κατάληψη ενός εργοστασίου, γραφείου ή χώρου δουλειάς. Την Τετάρτη, 30 Νοέμβρη, δεν θα γίνει καμιά συγκέντρωση ή διαδήλωση”.

Η απεργία είχε μεγάλα ποσοστά συμμετοχής στα ορυχεία, στους μεταλλεργάτες, στην οικοδομή, στα τυπογραφεία, αλλά ήδη απ’ τις 10 το πρωί η κυβέρνηση ήταν σε θέση να αναγγείλει ότι “οι σιδηρόδρομοι λειτουργούν κανονικά”. Στο παρισινό μετρό η απεργία συρρικνώθηκε μετά τις πρώτες 8 ώρες και στα ταχυδρομεία σε 14 ώρες. Δεν ανταποκρίθηκαν οι υπάλληλοι γραφείων, ενώ στους οδηγούς ταξί υπήρξε μερική ανταπόκριση, που κι αυτή όμως γρήγορα εξανεμίστηκε. Σε μερικά επαρχιακά κέντρα σημειώθηκε παράλυση, αλλά η έλλει-

ψη γενικά ανταπόκρισης στην απεργία απ’ τους δημόσιους υπάλληλους και τους σιδηροδρομικούς επέδρασε σε όλους. Η προσπάθεια για απεργία κατέληξε σε μια καταστροφική ήττα.³⁴

Οι εργάτες της Ρενό υπέφεραν τη χειρότερη ταπείνωση. “Μετά τη μάχη που τερμάτισε την απεργία, συνέβη μια απαίσια αντιστροφή της γιορταστικής εικόνας που είχε σηματοδέψει την κατάληψη του εργοστασίου τον Ιούνιο του ‘36. Οι αστυνομικοί ανάγκασαν τους ηττημένους εργάτες να βαδίσουν έξω απ’ το εργοστάσιο χαιρετώντας με το φασιστικό τρόπο και φωνάζοντας “Ζήτω η αστυνομία” την ώρα που ένας αξιωματικός χτυπούσε με δύναμη ένα σιδερολοστό, ουρλιάζοντας “Μια για τον Μπλουμ, μια για τον Τιμπό, μια για τον Ζουό”. (Ο Ζουό ήταν ο πρόεδρος της CGT και ο Τιμπό ήταν ο Κομμουνιστής πρόεδρος του συνδικάτου των μεταλλεργατών).³⁵

Μετά την ήττα ακολούθησε άγρια καταστολή. Ο Τορέζ αρκέστηκε στο να καταγράψει τον απολογισμό: 40.000 απολύθηκαν στη βιομηχανία αεροσκαφών, 32.000 εξαιτίας του λοκάουτ στη Ρενό, δεκάδες χιλιάδες στο Λεβαλουά, στη Κολόμπ, στο Αρζεντίγ, στο Κουρμπεβουά, στο Κλίσί, στο Σεν Κουέν, 100.000 στη Μασαλία (όπου έκλεισαν 10 μεγάλα εργοστάσια), 100.000 στην υφαντουργία, 80.000 ανθρακωρύχοι στο Βορρά και στο Πα ντε Καλαί.

Ο Αρθουρ Μίτζμαν γράφει:

“Η αποτυχία της γενικής απεργίας του Νοέμβρη του ‘38, που έγινε σε μια περίοδο που η βάση δεν ακολουθούσε πια τους μαχητικότερους εργάτες των σωματείων, οδήγησε σε σκληρά αντίποινα απ’ τα αφεντικά και μαζικές αποχωρήσεις απ’ τη CGT. Ως το τέλος του ‘38 τα 3.000 απ’ τα 18.000 τοπικά παραρτήματα της CGT είχαν διαλυθεί. Εννιά μήνες αργότερα, στο ξεκίνημα του πολέμου, η CGT αριθμούσε όσα μέλη είχε και τον Γενάρη του ‘36, δηλαδή 1.000.000, ενώ στο αποκορύφωμά της, τη διετία ‘36-’37, είχε φτάσει τα 5.000.000. Το ρωμαλέο εργατικό κίνημα, που είχε αναπτυχθεί απ’ τη νίκη του Λαϊκού Μετώπου το ‘36, είχε τσακιστεί”.³⁶

Ο Τζούλιαν Τζάκσον, γράφοντας τον επικήδειο του Λαϊκού Μετώπου, αναφέρει:

“Το Λαϊκό Μέτωπο γεννήθηκε μέσα στη γενική απεργία της 12 Φλεβάρη 1934 και τελικά ξεψύχωσε πάλι στη διάρκεια μιας γενικής απεργίας στις 30 Νοέμβρη του 1938. Τελείως ειρωνικά, η απεργία στις 12 Φλεβάρη ξεκίνησε ως διαμαρτυρία ενάντια στον εξαναγκασμό σε παραίτηση του Νταλαντιέ και η απεργία στις 30 Νοέμβρη κηρύχτηκε ως διαμαρτυρία για την αντεργατική πολιτική αυτού του ίδιου του Νταλαντιέ”.³⁷

Οι καταλήψεις των εργοστασίων

Ο απολογισμός του Λαϊκού Μετώπου

Δεκαπέντε μέρες μετά την καταστροφική αποτυχία της απεργίας του Νοέμβρη 1938, ο Τρότσκι υπενθύμισε ότι στις 9 Ιούνη του '36 είχε γράψει ότι "η Γαλλική Επανάσταση έχει ξεκινήσει".

"Μάλλον φαίνεται ότι τα γεγονότα απέδειξαν λαθεμένη αυτή τη διάγνωση. Το ζήτημα είναι στην πραγματικότητα πολύ πιο πολύπλοκο... Η πρόσφατη ιστορία έχει να επιδείξει μια σειρά από τραγικές επιβεβαιώσεις μιας απλής αλήθειας: ότι δεν προκύπτει μια επανάσταση από κάθε επαναστατική κατάσταση κι ότι επιπλέον μια επαναστατική κατάσταση μετατρέπεται σε αντεπαναστατική, αν ο υποκειμενικός παράγοντας, δηλαδή η επαναστατική έφοδος της επαναστατικής τάξης δεν έρχεται όταν πρέπει, προκειμένου να δώσει την ώθηση στον αντικειμενικό παράγοντα".³⁸

Η πολιτική του Λαϊκού Μετώπου υπονόμωσε την ενεργητικότητα των εργατών, έδωσε χέρι βοηθείας στη Δεξιά κι έτσι έρριξε την εργατική τάξη όλης της χώρας σε απογοήτευση και αδιάφορη απροθυμία. Η πολιτική συνεργασίας των τάξεων, σύμφυτη στο Λαϊκό Μέτωπο, έδωσε το "φιλί της ζωής" στους χρεωκοπημένους ηγέτες των Ριζοσπαστών. Όπως γράφει ο Τζούλιαν Τζάκσον "οι πολιτικές διεργασίες του 1939 ήταν περισσότερο ένα προμήνυμα του δοσίλογου (φιλοναζιστικού) καθεστώτος του Βισί και πολύ λιγότερο μια ανάμνηση των διεργασιών του 1936". "Το ίδιο κοινοβούλιο - εκτός από το ΚΚΓ που με το ξέσπασμα του πολέμου είχε κηρυχθεί παράνομο - που είχε δώσει ψήφο εμπιστοσύνης στον Μπλουμ στις 16 Ιούνη του '36 για να σώσει τη δημοκρατία, έδωσε ψήφο απόλυτης εξουσιοδότησης στον Στρατάρχη Πετén στις 10 του Ιούλη του '40 για να το διαλύσει".³⁹

Επαναστατική ηγεσία

Αυτό που έφταιγε για την ήττα του Ιούνη '36, ήταν το γεγονός ότι τα κόμματα που είχαν επιρροή και ρίζες μέσα στην εργατική τάξη, το Σοσιαλιστικό και κύρια το Κομμουνιστικό Κόμμα, ήταν ρεφορμιστικά. Δεν ήθελαν την επανάσταση, αντίθετα έκαναν τα πάντα για να περιορίσουν την εργατική έ-

κρηξη στα κοινοβουλευτικά όρια του Λαϊκού Μετώπου.

Ο Τρότσκι, ήταν ένας μεγάλος θεωρητικός του Μαρξισμού, αλλά πάνω απ' όλα ήταν ο επαναστάτης της πράξης. Αν και εξόριστος και καταδιωγμένος από τις δυτικές κυβερνήσεις και τη σταλινική γραφειοκρατία, από πολύ νωρίς προσπάθησε, στηριγμένος στις μικρές δυνάμεις λιγοστών γάλλων επαναστατών - του Αλφρέντ Ροσμέρ, του Πιερ Μονάτ, του Ιβάν Κρεπό - να βάλει τις βάσεις για το χτίσιμο επαναστατικής οργάνωσης.

Η Ligue Communist (Κομμουνιστικός Σύνδεσμος) ιδρύθηκε τον Απρίλη του 1929 και είχε μόλις 100 μέλη σε όλη τη Γαλλία. Όσο το Κομμουνιστικό Κόμμα ακολουθούσε τη σχεταριστική πολιτική να ταυτίζει τους φασίστες με τους Σοσιαλιστές ηγέτες, οι υποστηρικτές του Τρότσκι μπορούσαν ν' αυξάνουν, έστω και πολύ αργά, την επιρροή τους προτείνοντας την τακτική του ενιαίου μετώπου ενάντια στον φασισμό. Όμως, από το 1934 και μετά, για την πλειοψηφία των εργατών το ενιαίο μέτωπο και η ανάγκη για ενότητα της εργατικής τάξης καλυπτόταν από το Λαϊκό Μέτωπο Κομμουνιστών - Σοσιαλιστών - Ριζοσπαστών. Καθώς το κίνημα δυνάμωνε, οι επισημάνσεις των τροτσκιστών για τους κινδύνους του Λαϊκού Μετώπου, έμοιαζαν "φιλά γράμματα". Σε μια τέτοια κατάσταση η απομόνωσή τους μεγάλωσε ακόμα περισσότερο και οδήγησε σε απογοήτευση, ενδοστροφή και τελικά διασπάσεις των ήδη μικρών δυνάμεών τους.

Ετσι, μετά από μια σύντομη περίοδο "εισοδισμού" στο Σοσιαλιστικό Κόμμα - μια τακτική που είχε περιορισμένα αποτελέσματα - και καθώς ξεκινούσε η έκρηξη του Ιούνη '36, οι υποστηρικτές του Τρότσκι βρίσκονταν κάθε άλλο παρά σε θέση για να επηρεάσουν τις εξελίξεις. Την τελευταία στιγμή, στις 31 Μάη, οι τροτσκιστικές οργανώσεις αποφάσισαν να ενωθούν και ίδρυσαν το Διεθνιστικό Εργατικό Κόμμα (POI), που όμως δεν διέθετε παρά μόνο 615 μέλη, την ώρα που εκατομμύρια εργάτες άρχιζαν τις καταλήψεις των εργοστασίων.

Γράφει ο Τόνι Κλιφ στον τέταρτο τόμο της πολιτικής βιογραφίας του Τρότσκι:

"Στην περίπτωση της Γερμανίας, οι απόπειρες του Τρότσκι να χτίσει μια επαναστατική οργάνωση έγιναν σε μια περίοδο συνεχών ηττών για την εργατική τάξη από το 1929 ως το 1933. Όμως στη Γαλλία, η στασιμότητα των τροτσκιστών συνδυαζόταν με μια τεράστια έκρηξη της ταξικής πάλης με εκατομμύρια απεργούς, διαδηλωτές, καταληψίες - στην πραγματικότητα μέσα σε μια προεπαναστατική περίοδο.

Στη Γαλλία αποδείχθηκε πόσο μηχανιστική είναι η υπόθεση πως ένα επανα-

Διαδήλωση στη Λυών

στατικό κόμμα θα αναπτυχθεί αυτόματα από την επαναστατική κλιμάκωση που βάζει η εργατική τάξη. Είναι αλήθεια ότι τα χλωρά βλαστάρια αναπτύσσονται όταν το χώμα είναι γόνιμο. Όμως, αν τα βλαστάρια είναι πολύ αδύναμα, μπορεί και να διαλυθούν πριν ακόμα μεστώσουν. Οι πρώτοι Τροτσκιστές στη Γαλλία ήταν τα παιδιά μιας μακριάς περιόδου απομόνωσης και πηττών. Την ίδια ώρα η παντοδυναμία του σταλινικού μηχανισμού που ανέμιζε συν τοις άλλοις και το λάβαρο της Οκτωβριανής Επανάστασης, μπορούσε να τους απομονώσει πολύ εύκολα. Το παρελθόν βάραινε σαν βράχος στα αδύναμα βλαστάρια των επανα-

στατών..."

Ο Κλιφ συνεχίζει:

"Ο παράγοντας του χρόνου είναι αποφασιστικός. Σε "κανονικές" περιστάσεις, όταν δηλαδή οι αλλαγές είναι σχετικά αργές, αν κάποιος χάσει τις ευκαιρίες, μπορεί να τις αρπάξει λίγο αργότερα. Αυτό δεν μπορεί να συμβεί σε περίοδο ραγδαίων αλλαγών. Αν κάποιος χάσει μια άμαξα, μπορεί να τρέξει, να την προλάβει και να πηδήξει πάνω. Δεν μπορεί να κάνει το ίδιο μ'ένα τρένο. Το να καθυστερήσει ένα λεπτό, είναι το ίδιο κακό όπως το να αργήσει μία ώρα. Αν σε μια επαναστατική ή προεπαναστατική κατάσταση, ο υποκειμενικός παράγοντας βρίσκεται πίσω από τις ανάγκες των στιγμών, η κατάσταση μπορεί να γυρίσει γρήγορα σε αντιεπαναστατική. Αυτό φάνηκε στη Γαλλία. Οι θρυλικές μέρες του Μάη και του Ιούνη 1936 γρήγορα ακολουθήθηκαν στις 15 Μάρτη του 1937 από τη δολοφονία των εργατών που διαδήλωναν ενάντια στους φασίστες στο Κλίσι και λίγο αργότερα από την κατάρρευση της κυβέρνησης του Λαϊκού Μετώπου στις 22 Ιούνη 1937".⁴⁰

Το γιγαντιαίο κίνημα των καταλήψεων του Ιούνη, οι κατακτήσεις του, αλλά και η ήττα του έδειξαν ότι η κοινωνία που ποθεί η εργατική τάξη δεν θα έλθει αυτόματα. Η εργατική τάξη στη Γαλλία έχει αποδείξει, από τον Ιούνη του '36, στον Μάη του '68 και στον Δεκέμβρη του '95, ότι ξέρει ν' αντιστέκεται. Αυτό που έλλειπε ήταν ένα μαζικό επαναστατικό κόμμα που να οδηγεί την αυτοπεποίθηση των εργατών στην προοπτική του σοσιαλισμού, ξεπερνώντας τις ψεύτικες υποσχέσεις και τις προδοσίες των ρεφορμιστικών ηγεσιών, σοσιαλδημοκρατικών ή σταλινικών. Γι'αυτό, ο Ιούνης του '36 είναι έμπνευση για το εργατικό κίνημα σήμερα, αλλά και μάθημα για το πώς την επόμενη φορά η επαναστατική εκτίναξη θα οδηγηθεί στην σοσιαλιστική επανάσταση και θα νικήσει. Όχι μόνο στη Γαλλία, αλλά στον κόσμο ολόκληρο.

Σημειώσεις

1. J Jackson, The People's Front in France. Defending Democracy 1934-1938, Cambridge 1988, σελ.29
2. L' Humanite, 18 Φλεβάρη 1933
3. J Danos - M Gibelin, June 36. Class Struggle and the People's Front in France, London, Bookmarks, σελ. 33-34
4. Λέον Τρότσκι, Πού βαδίζει η Γαλλία;, Πρωτοποριακή Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1977, σελ. 10
5. Στο ίδιο, σελ. 12
6. Στο ίδιο, σελ. 14
7. Στο ίδιο, σελ. 16
8. Στο ίδιο, σελ. 17
9. Danos - Gibelin, όπως παραπάνω, σελ. 39
10. Αναφέρεται στο βιβλίο του EH Carr, The Twilight of the Comintern, 1930-1935, London 1986, σελ. 204
11. Delmas, A Gauche de la Barricade (1950), σελ. 85
12. Danos - Gibelin, όπως παραπάνω, σελ. 67
13. Το Hotel Matignon ήταν η επίσημη πρωθυπουργική κατοικία
14. Leon Blum devant la Cour de Riom, σελ. 95-6
15. Danos - Gibelin, όπως παραπάνω, σελ. 89.
16. Στο ίδιο, σελ. 91
17. J Jackson, όπως παραπάνω, σελ. 231
18. Danos - Gibelin, όπως παραπάνω, σελ. 108

19. Στο ίδιο, σελ. 109
20. Στο ίδιο, σελ. 131-143
21. Εφημερίδα Le Temps, 12 Ιούνη 1936
22. Danos - Gibelin, όπως παραπάνω, σελ. 144
23. Λεον Τρότσκι, Το αποφασιστικό στάδιο. Περιέχεται στο Πού βαδίζει η Γαλλία;, όπως παραπάνω, σελ.174
24. Λεον Τρότσκι, Η γαλλική επανάσταση άρχισε. Περιέχεται στο Πού βαδίζει η Γαλλία; σελ. 177
25. Στο ίδιο, σελ. 180
26. Λέον Τρότσκι, Μπροστά στη Δεύτερη Φάση. Περιέχεται στο Πού βαδίζει η Γαλλία; σελ. 187
27. Στο ίδιο, σελ. 189
28. J Jackson, όπως παραπάνω, σελ. 110
29. Danos - Gibelin, σελ. 181
30. A Mitzman, The French Working Class and the Blum Government 1936-37", International Review of Social History, Amsterdam 1964, σελ. 375
31. Mitzman, σελ.386
32. J Jackson, σελ. 271
33. Στο ίδιο, σελ. 228-29
34. Danos - Gibelin, σελ. 229
35. J Jackson, σελ. 111-12
36. Mitzman, σελ. 388-89
37. J Jackson, σελ. 13
38. Leon Trotsky on France, New York 1979, σελ. 200
39. J Jackson, σελ. 13
40. Tony Cliff, Trotsky 1927-1940 The darker the night the brighter the star, London 1993, Bookmarks, σελ. 234